

**Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά Τεχνολογικού
Τομέα**

Πτυχιακή εργασία

Ανάπτυξη και προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
Περίπτωση Νάξου

Συγγραφέας:

Ασημίνα Γιαμπουρά Α.Μ. 365

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια :

Αικατερίνη Κικίλια

Αθήνα, Φεβρουάριος 2018

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Abstract	5
Εισαγωγή.....	4
Κεφάλαιο 1: Βασικές εισαγωγικές έννοιες.....	8
1.1 Ορισμός εναλλακτικού τουρισμού	8
1.2. Ιστορική αναδρομή Εναλλακτικών μορφών τουρισμού	10
1.3 Ενδεικτικές μορφές του εναλλακτικού τουρισμού.....	11
1.3.1 Θαλάσσιος τουρισμός	11
1.3.2 Κοινωνικός τουρισμός	14
1.3.3 Θρησκευτικός τουρισμός	15
1.3.4 Αγροτουρισμός.....	17
1.3.5 Οικοτουρισμός	20
1.3.6 Επαγγελματικός τουρισμός	22
1.3.7 Αθλητικός τουρισμός.....	24
1.3.8 Καταδυτικός τουρισμός.....	26
1.3.9 Πολιτιστικός τουρισμός.....	28
1.3.10 Τουρισμός Υγείας και ευεξίας	30
1.4 Το φαινόμενο του εναλλακτικού τουρισμού στην Ελλάδα	31
1.4.1 Η σημασία της διαφοροποίησης από τον μαζικό τουρισμό.....	33
1.5. Συμπεράσματα κεφαλαίου.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Γενικές πληροφορίες για τη Νάξο	38
2.1 Στατιστικά – Δημογραφικά στοιχεία	39
2.1.1 Ηλικιακές πυραμίδες.....	41
2.1.2 Επαγγελματική διάρθρωση και εκπαίδευση πληθυσμού	42
2.2 Οικονομικά στοιχεία	44
2.3 Υποδομές και περιβαλλοντική αξία στο νησί.....	46
2.4 Τουρισμός στη Νάξο.....	47
2.4.1 Το προφίλ του τουρίστα της Νάξου	51
2.5 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στη Νάξο	52

2.5.1 Αθλητικός τουρισμός.....	52
2.5.2 Αγροτουρισμός.....	54
2.5.3 Γαστρονομικός τουρισμός.....	57
2.5.4 Οικοτουρισμός.....	59
2.5.5 Συνεδριακός τουρισμός.....	60
Κεφάλαιο 3: Θετικές και αρνητικές επιδράσεις του εναλλακτικού τουρισμού και προτάσεις ανάπτυξης.....	61
3.1 Θετικές και αρνητικές επιδράσεις του τουρισμού στη Νάξο.....	63
3.1.1 Θετικές επιδράσεις.....	63
3.1.2 Αρνητικές επιπτώσεις.....	65
3.2 Προτάσεις για τουριστική προβολή και διαφήμιση.....	68
Συμπεράσματα.....	72
Βιβλιογραφία.....	73

Περίληψη

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού στις μέρες μας ορίζονται ως μία επιλογή διακοπών που συνδέεται απόλυτα με τις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτισμικές αξίες κάθε τόπου. Έχουν τόσες πολλές διαστάσεις που καλύπτουν όλες τις προσωπικές ανάγκες και προτιμήσεις του καθενός μας. Αποτελούν ένα σύνολο δραστηριοτήτων που αξιοποιούν το φυσικό κάλλος μίας περιοχής λιγότερο γνωστής από τα παραδοσιακά θέρετρα και έχουν στόχο να μυήσουν τον επισκέπτη (περιηγητή) στα μυστικά της κάθε περιοχής που συνιστούν την «τοπική ταυτότητα», όπως η τοπική αρχιτεκτονική, κουλτούρα, τοπικά προϊόντα, γαστρονομία και γενικότερα όλα τα στοιχεία που συνθέτουν το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον του κάθε τόπου. Η Νάξος προσφέρει διάφορα είδη τουρισμού, όπως αθλητικό, αγροτουρισμό, γαστρονομικό, οικοτουρισμό και συνεδριακό τουρισμό καλύπτοντας τις ανάγκες και του πιο απαιτητικού τουρίστα.

Η παρούσα εργασία επιδιώκει να αναλύσει τις πτυχές του εναλλακτικού τουρισμού και να τονίσει τη σημασία της διαφοροποίησης από τον μαζικό τουρισμό. Μέσα από το παράδειγμα της νήσου Νάξου, που έχει αναπτύξει μορφές του διαφοροποιημένου τουρισμού, παρατηρείται η εξέλιξη του νησιού. Σε αυτήν τη μελέτη έχουν αναλυθεί οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στις νησιώτικες περιοχές και εντοπίζονται οι διαφοροποιήσεις που υπάρχουν. Ακόμα, περιγράφονται σε γενικές γραμμές οι υφιστάμενες δομές και εντοπίζονται τα σχετικά προβλήματα αλλά και οι τάσεις και προοπτικές που διαμορφώνονται.

Επιπλέον, επισημαίνονται τα οφέλη αλλά και οι επιπτώσεις που έχει ο τουρισμός. Τέλος, παρατίθενται προτάσεις για ανάπτυξη επιπλέον μορφών τουρισμού καθώς και τρόποι προώθησης των ήδη υπαρχόντων. Στα συμπεράσματα περιλαμβάνονται οι θετικές και οι αρνητικές επιδράσεις από την εφαρμογή του νέου είδους τουρισμού στο νησί.

Abstract

The alternative forms of tourism in recent days are defined as a choice of vacation that is completely connected to the social, environmental and cultural values of every region. They have so many dimensions that they are able to cover all the personal needs and preferences of everyone. They are a sum of activities that make the most of the natural beauty of an area that is less known than the traditional resorts and they aim at getting the visitor acquainted with the secrets that create the identity of each region, such as the architecture, the culture, local products and all those elements that create the natural and anthropogenic environment of a place.

The island of Naxos offers various forms of tourism, such as athletic, agricultural, gastronomical, ecotourism and even conference tourism and therefore is capable of covering most tourists' needs. This essay's aim is to analyze the variations of alternative tourism and to accentuate the importance of differentiation from mass, popular tourism. Through the example of the island of Naxos, that has developed forms of differentiated tourism, one can observe the progress of the island. This study analyzes the forms of alternative tourism of Greece and more specifically of the Greek Island Regions and notes the differences found in the process.

Furthermore, it describes on a general basis, the existing structures and locates the relevant issues as well as the trends and prospects that have been formed. Specifically, it highlights the way in which the island of Naxos has exploited its advantages and how it can further benefit from the rest of its makings. In addition, the study focuses in pointing out both the good and bad consequences of tourism and concludes by providing suggestions for further development of more forms of tourism, as well as methods of promoting the existing ones. Part of the conclusions refer to the positive and negative reverberations of the application of the new form of tourism on the island.

Εισαγωγή

Η σύγχρονη μορφή του τουρισμού θα μπορούσε να χαρακτηριστεί κυρίως σαν μαζικού χαρακτήρα τουρισμός και αυτό είναι που τον κάνει να διαφέρει από τις παλαιότερες μορφές του. Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του τουρισμού είχε η τεχνολογική εξέλιξη των μεταφορικών μέσων καθώς και το γεγονός ότι έγινε προσιτός σε όλα τα κοινωνικά στρώματα. Έτσι πέρα από τα στοιχεία της μαζικότητας και ομαδικότητας έρχεται να προστεθεί και το στοιχείο της υπέρ-εθνικότητας, τα οποία είναι τα βασικά συστατικά του σύγχρονου τουρισμού (Ζαχαράτος, Τσάρτας, 2008).

Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολύ-δραστηριότητας στον αγροτικό τομέα. Ουσιαστικά, αποτελεί την παράλληλη ανάπτυξη δραστηριοτήτων που αποσκοπεί στην οικονομική και την κοινωνική αναβάθμιση των αγροτικών περιοχών και γενικότερα της υπαίθρου, με την προβολή και τη διαφήμιση (Βαρβαρέσου, Στ., 2000).

Υπάρχουν πολλά οφέλη που μπορούν να προκύψουν από την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού, όμως τα κυριότερα είναι τα οικονομικά οφέλη, όπως η εισροή συναλλάγματος και η δημιουργία εισοδημάτων για τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό που απασχολείται στην τουριστική βιομηχανία. Επίσης, δημιουργούνται νέες ευκαιρίες απασχόλησης, τονώνεται η οικονομική δραστηριότητα στην περιφέρεια και στο γενικότερο προϋπολογισμό υπάρχουν νέα έσοδα για το κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση (Βελισσαρίου Ε., 2002).

Στο πρώτο μέρος της εργασίας καταγράφονται οι μορφές του εναλλακτικού τουρισμού καθώς και οι δυνατότητες και τα χαρακτηριστικά τους. Μέσα από τη συγκεκριμένη μελέτη, διαφαίνονται τα στάδια και οι προϋποθέσεις ανάπτυξης των ειδικών μορφών τουρισμού.

Στο δεύτερο μέρος, χρησιμοποιείται το παράδειγμα της νήσου Νάξου, που συνδυάζει φυσικό κάλλος αλλά και τουριστικές υποδομές. Αναλύονται οι δυνατότητες της τουριστικής περιοχής και διαφαίνεται ο τρόπος προώθησης μέσα από την υιοθέτηση διαφόρων σύγχρονων μορφών τουρισμού.

Τέλος, επιδεικνύονται οι ήδη υπάρχοντες τρόποι προώθησης και προβολής του εναλλακτικού τουρισμού στο νησί ενώ προτείνονται και τρόποι που θα έπρεπε να δημιουργηθούν στο άμεσο μέλλον για την περεταίρω προβολή και ανάπτυξη του.

Κεφάλαιο 1: Βασικές εισαγωγικές έννοιες

1.1 Ορισμός εναλλακτικού τουρισμού

Εναλλακτικός είναι αυτός που προκαλεί ή δέχεται εναλλαγή, δηλαδή διαδοχική αλλαγή ή αντικατάσταση από κάποιον άλλον και αντίθετα. Ο εναλλακτικός τουρισμός προσδιορίζεται από εκείνες τις μορφές τουρισμού, οι οποίες συνδέονται με τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές κοινοτικές αξίες που επιτρέπουν τόσο στους «οικοδεσπότες» όσο και στους «φιλοξενούμενους» να απορροφούν τις θετικές αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες (Eadighton & Smith, 1992).

Ο εναλλακτικός τουρισμός βασίζεται στην αειφόρο ανάπτυξη που και οι δύο είναι έννοιες που χρησιμοποιήθηκαν ευρύτατα τα τελευταία χρόνια, καθότι εισάγουν καινούργια προσέγγιση και φιλοσοφία, προϋποθέτοντας εκδήλωση ενεργού ενδιαφέροντος από τους «φιλοξενούμενους» αλλά και από τους «οικοδεσπότες» (Eadighton & Smith, 1992).

Σύμφωνα με τον Butler (1990) οι εναλλακτικοί τρόποι τουρισμού επιφέρουν λιγότερες αρνητικές συνέπειες στους προορισμούς υποδοχής τουριστών, χωρίς να μειώνουν τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα που στην πραγματικότητα είναι επιθυμητά από όλους όσους βρίσκονται σε θέσεις κλειδιά στην τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής καθώς και τον ντόπιο πληθυσμό.

Ενδεικτικά, ο Fennell (2001) σημειώνει πως οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού δίνουν την ευκαιρία στις χώρες να εκμηδενίσουν τις εξωγενείς επιδράσεις, να αναπτύξουν τη δική τους υποδομή και ανωδομή, ώστε να συμμετέχουν οι ίδιες στην ορθολογική ανάπτυξη τους, ουσιαστικά να κερδίσουν τη μάχη σε σημαντικά θέματα, αντί να τα παραχωρούν όλα σε ξένους επιχειρηματίες και ξένους θεσμικούς παράγοντες του τουριστικού χώρου.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού διαφοροποιούνται απ' τον μαζικό τουρισμό και επιβάλλεται να λαμβάνουν υπόψη την τουριστική δραστηριότητα. Η νέα αντίληψη στοχεύει στον σεβασμό προς το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον και στους κατοίκους, ενώ ταυτόχρονα έχει «αυθεντική» πληροφόρηση από την άμεση επικοινωνία με τον ντόπιο κάτοικο. Επίσης, έχοντας ευαισθητοποιηθεί για τη

διαφύλαξη της πολιτισμικής κληρονομιάς, αναζητά νέους τρόπους τουρισμού για τη διατήρησή του.

Επιπλέον, ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια διαδικασία που προωθεί μια μορφή ταξιδιού, φιλική προς το περιβάλλον, επιτρέποντας θετικές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μελών διαφορετικών κοινωνιών. Ωστόσο, δεν υπάρχει ένας ορισμός του εναλλακτικού τουρισμού αποδεκτός σε διεθνές επίπεδο από όλους τους φορείς που εμπλέκονται στην υπόθεση της «βιομηχανίας» του τουρισμού.

Ορισμένοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι οποιαδήποτε άλλη μορφή εκτός από το μαζικό τουρισμό αποτελεί τον εναλλακτικό τουρισμό, ο οποίος αποτελεί για τους τουρίστες κάτι διαφορετικό από το μαζικό τουρισμό. Άλλοι προσπαθούν να τον ταξινομήσουν, διαφοροποιώντας κυρίως τα άτομα ή τις καταστάσεις στα οποία αναφέρεται (Fennell, 2001).

Σύμφωνα με την πρόεδρο της Αγροτουριστικής Α.Ε., κα Παπασταύρου (2004), ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί ένα σύγχρονο τουριστικό προϊόν και βασικό μοχλό στη νέα στρατηγική της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης. Θεωρεί ότι ανταποκρίνεται στην ανάγκη για αναζήτηση νέων κατευθύνσεων που θα αναβαθμίσουν τον τουρισμό και ότι αποτελεί ένα «μοντέλο ολιστικής ανάπτυξης-αναζωογόνησης» των ορεινών και περιφερειακών περιοχών.

Βεβαίως, αποτελεί τμήμα των ειδικών μορφών τουρισμού, οι οποίες χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού κινήτρου στη ζήτηση και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής (προσφοράς) (Χ. Κοκκώσης, Π. Τσάρτας, σελ. 82). Με τον εναλλακτικό τουρισμό (alternative tourism), οι άνθρωποι αναζητούν ένα διαφορετικό τρόπο διακοπών, ο οποίος συνδέεται με την προστασία της τοπικής κουλτούρας, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος αλλά και με την αποφυγή της χρήσης υπηρεσιών οργανωμένου μαζικού τουρισμού (Λαγός, 2005, σελ.62).

1.2. Ιστορική αναδρομή Εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Από τη δημιουργία μόλις των τουριστικών δραστηριοτήτων αναπτύχθηκαν και μερικές εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ο χαρακτηρισμός από πολλούς συγγραφείς τη δεκαετία του 1970 ήταν ως «νέες» μορφές. Τα τελευταία χρόνια, αφού διαπιστώθηκε από το κράτος και τους επιχειρηματίες η υψηλή του αξία, συνειδητοποιήσαν ότι μπορεί να αποτελέσει πηγή εσόδων, μοχλό αναβάθμισης συγκεκριμένων περιοχών και τρόπο επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου ή προσέλκυσης τουριστών εκτός αυτής. Με βάση όλα αυτά τα πλεονεκτήματα, αναπτύχθηκαν χρηματοδοτικά - αναπτυξιακά προγράμματα που επιδιώκουν τη βελτίωση των λειτουργικών υποδομών και των επιχειρησιακών διαδικασιών των τουριστικών μονάδων με εναλλακτικό προσανατολισμό, αξιοποιώντας τα ιδιαίτερα τοπικά, γεωγραφικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά τους.

Στη δεκαετία του 1980 άρχισε η εφαρμογή του Κοινωνικού Τουρισμού, που περιλαμβάνει επιδοτούμενες διακοπές από το Κράτος για τους χαμηλόμισθους και συνταξιούχους, ενώ επίσης αναπτύσσεται περαιτέρω ο αγροτικός τουρισμός με επιδοτήσεις από την ΕΟΚ. Επίσης, προγραμματίζονται μαρίνες, χιονοδρομικά κέντρα και υδροθεραπευτήρια ως ολοκληρωμένα συμπλέγματα θαλάσσιου, χειμερινού και θεραπευτικού τουρισμού. Παράλληλα, δίνονται κίνητρα για την ανάπτυξη του αθλητικού, του θαλάσσιου και του συνεδριακού τουρισμού (Καλοκάρδου, 1991).

Για την προώθηση των παραπάνω υπηρεσιών είχε αναληφθεί έντονη δράση με την χορήγηση πιστώσεων, την παροχή οργανωτικής βοήθειας, την διοργάνωση εκδηλώσεων και διαφήμισης. Σύμφωνα με τον Gannon (1993), οι επιχειρηματίες μικρών επιχειρήσεων της τοπικής κοινωνίας μπορούν να συνεισφέρουν αξιοσημείωτα στην οικονομική ανάπτυξη, προμηθεύοντας μικρότερες αγορές που αξιώνουν σχετικά μικρά κεφάλαια και χρησιμοποιούν ντόπιους πλουτοπαραγωγικούς πόρους και πρώτες ύλες και δεν απαιτούν δαπανηρή και ειδική υποδομή. Ταυτόχρονα, οι μικρής κλίμακας επενδύσεις που προωθούνται δια μέσου του εναλλακτικού τουρισμού διατηρούν τον έλεγχο της τουριστικής ανάπτυξης από τους ντόπιους κατοίκους και μπορούν να ενσωματωθούν με μεγαλύτερη ευκολία στο κοινωνικό-πολιτιστικό και οικονομικό περιβάλλον του προορισμού υποδοχής τουριστών, οδηγώντας στην αειφόρο ανάπτυξη με πιο αποτελεσματικό τρόπο.

Κατά τη διάρκεια 2000 – 2010 δίδεται πλέον ένα ξεχωριστό προβάδισμα στην ιδιωτική πρωτοβουλία για την ανάπτυξη νέων ή και εκσυγχρονισμού υπαρχόντων κάθε είδους μονάδων τουρισμού ανά την Ελλάδα. Αυτό επιτυγχάνεται με την βοήθεια των χρηματικών κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς βεβαίως και με τις ιδιαίτερες κρατικές οικονομικές διευκολύνσεις, δάνεια και χρηματοδοτήσεις – επιχορηγήσεις (Καλοκάρδου ,1991).

1.3 Ενδεικτικές μορφές του εναλλακτικού τουρισμού

Τα τελευταία χρόνια στα πλαίσια της διαφοροποίησης από τα κλασικά πρότυπα τουρισμού άρχισαν να αναπαράγονται νέες μορφές τουρισμού με τον εναλλακτικό τουρισμό να λαμβάνει σημαντική ανταπόκριση. Ο S.W Boyd (2000) προσδιόρισε περίπου 90 μορφές τουρισμού κύριες και εναλλακτικές. Κάποιες από αυτές είναι ο ιαματικός και θεραπευτικός τουρισμός, ο τουρισμός περιπέτειας, ο εκπαιδευτικός τουρισμός, ο γεωλογικός τουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός, ο ορειβατικός και ορεινός τουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός, ο τουρισμός κρουαζιέρας, ο αλιευτικός τουρισμός, ο πολιτισμικός τουρισμός κ.α.. Αναλυτικά θα εξετάσουμε παρακάτω τις πιο γνωστές μορφές εναλλακτικού τουρισμού:

1.3.1 Θαλάσσιος τουρισμός

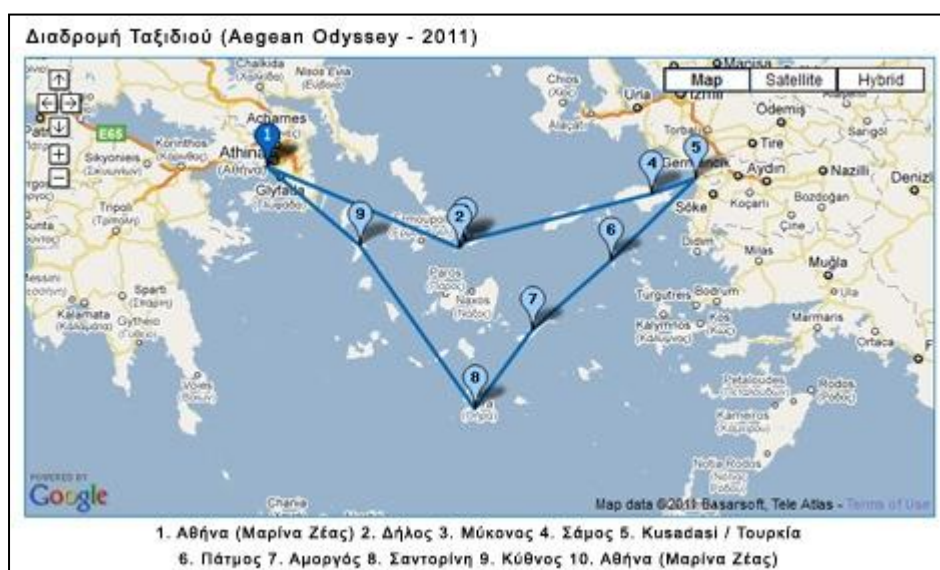
Στον θαλάσσιο τουρισμό προορισμός είναι η ανοιχτή θάλασσα. Αυτό σημαίνει ότι οι τουρίστες ικανοποιούν τις βασικές τουριστικές τους ανάγκες (διαμονή, διατροφή, ψυχαγωγία, άθληση, πολιτιστικές ανάγκες, κ.λπ.) ταξιδεύοντας με ένα πλοίο, το οποίο σ' αυτήν την περίπτωση έχει τη μορφή ενός πλωτού ξενοδοχείου. Για την ύπαρξη του θαλάσσιου τουρισμού, χρειάζονται μέσα όπως τα κρουαζιερόπλοια , τα σκάφη αναψυχής, τα ιστιοφόρα.

Η θαλάσσια διαδρομή και οι τόποι προορισμού, καθώς και ο ελλιμενισμός των σκαφών και οι διάφορες συμπληρωματικές υπηρεσίες, συνθέτουν τα κύρια συστατικά του θαλάσσιου τουρισμού. Η ναύλωση των σκαφών αποτελεί την πιο

παραγωγική και κερδοφόρα δραστηριότητα αυτού του τύπου τουρισμού. Η πελατεία στην οποία απευθύνεται, και τις ανάγκες της οποίας ικανοποιεί ο θαλάσσιος τουρισμός, είναι ως επί τω πλείστον άτομα υψηλής εισοδηματικής στάθμης. Επίσης, σημαντικά κέρδη απορρέουν από τις κρουαζιέρες, η ζήτηση των οποίων παρουσιάζει διεθνώς σημαντική αύξηση (Σφακιανάκης, 2000).

Ο τουρισμός κρουαζιέρας διαφέρει διότι αποτελεί ημερήσιο τουρισμό, δεδομένου ότι ο τουρίστας σταματάει για μία επίσκεψη που διαρκεί μερικές ώρες. Όμως είναι σημαντική δραστηριότητα γιατί οι τουρίστες της κρουαζιέρας έχουν διάθεση να γνωρίσουν την περιοχή προσέγγισης και να κάνουν τοπικές εκδρομές και αγορές. Η Ελλάδα, και ιδιαίτερα η περιοχή των Κυκλάδων, κατατάσσεται ανάμεσα στους πρώτους παγκοσμίως προορισμούς όσον αφορά τις κρουαζιέρες, με σημαντικότερους λιμένες προσέγγισης κρουαζιερόπλοιων τη Μύκονο και τη Σαντορίνη. Ο θαλάσσιος τουρισμός συνδυάζεται πάντοτε και με άλλες μορφές τουρισμού. Έτσι, για παράδειγμα το πρόγραμμα μιας κρουαζιέρας θα μπορούσε να προβλέπει επισκέψεις σε πολιτιστικά μνημεία των περιοχών που προσεγγίζει ή περιηγήσεις στα τοπικά αξιοθέατα, επισκέψεις στις τοπικές αγορές κ.α. Οι χώρες που διαθέτουν θάλασσα μπορούν να αναπτύξουν θαλάσσιο τουρισμό, από τη στιγμή που οι καιρικές συνθήκες το επιτρέπουν και η υποδομή υφίσταται (Σφακιανάκης, 2000).

Εικόνα 1: Διαδρομή κρουαζιέρας στα νησιά των Κυκλάδων

Πηγή: Variety Cruises, 2014

Σήμερα, οι κρουαζιέρες έχουν γίνει περισσότερο προσιτές σε όλα σχεδόν τα κοινωνικά στρώματα, λόγω των προσφορών μικρής διάρκειας, τις επιλογές fly-cruise και easy-cruise αλλά και την αύξηση της μεταφορικής ικανότητας. Σύμφωνα με διάφορα κοινωνικό-οικονομικά κριτήρια διακρίνονται στις τριήμερες κρουαζιέρες, στις κρουαζιέρες μικρής διάρκειας (5-7 ημέρες), στις κρουαζιέρες μέσης διάρκειας (8-14 ημερών) και στις κρουαζιέρες μακράς διάρκειας (> 15 ημέρες) (Μοίρα, 2005: 105-106).

Το πρόβλημα για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού εντοπίζεται στη δυνατότητα ύπαρξης πολλών και οργανωμένων μαρίνων, οι οποίες είναι αναγκαίες για την εξυπηρέτηση των σκαφών και των επιβατών τους. Στη χώρα μας παρόλο που υπάρχουν σύγχρονα λιμάνια, δεν υπάρχουν τόσες οργανωμένες μαρίνες. Επισήμως, υπάρχουν περίπου 40 μαρίνες, οι οποίες φυσικά δεν καλύπτουν την υπάρχουσα ζήτηση. Παρόλο που η χώρα μας διεκδικεί μια ξεχωριστή θέση στον κατάλογο των τουριστικών προορισμών του θαλάσσιου τουρισμού, οι υπάρχουσες μαρίνες είναι λίγες στον αριθμό και ελλιπείς στην οργάνωσή τους. Βέβαια, η πραγματοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων στη χώρα μας βοήθησε σε μεγάλο βαθμό στη δημιουργία νέων υποδομών και στον εκσυγχρονισμό των ήδη υπάρχουσών (Σφακιανάκης, 2000).

Μία από τις θαλάσσιες δραστηριότητες είναι γνωστή ως «γιώτιγκ» και υποστηρίζεται από πληθώρα υπηρεσιών. Βασική προϋπόθεση είναι ελλιμενισμός των σκαφών που προβλέπει την κατασκευή ειδικών μαρίνων (Μυλωνόπουλος, 2004β). Η δημιουργία ιδιωτικών μαρίνων αποτελούν σημαντικό κομμάτι του θαλάσσιου τουρισμού, προκειμένου να ικανοποιήσουν το μεγαλύτερο μέρος των τουριστών και να προσφέρουν υπηρεσίες υψηλού επιπέδου (Γκιόλμαν, 1966). Επομένως, για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού δεν αρκούν μόνο οι ευνοϊκές καιρικές συνθήκες, η ύπαρξη πολλών νησιών και οι ήσυχες θάλασσες, χρειάζονται σύγχρονες και άρτια εξοπλισμένες μαρίνες και λιμάνια, για τον ελλιμενισμό, τον ανεφοδιασμό και γενικά για την εξυπηρέτηση τόσο των σκαφών αναψυχής, όσο και των επιβατών και των πληρωμάτων τους.

Βέβαια, στην Ελλάδα δεν υπάρχει επαρκής ενημέρωση των ενδιαφερομένων τουριστών για τις θαλάσσιες παροχές και υπηρεσίες που προσφέρονται σε κάθε νησί και αυτό ίσως να αποτελεί ευκαιρία επιχειρηματικής δραστηριότητας στον τομέα της ενοικίασης ενός σκάφους αλλά και ενδιαφέρον για τη δημιουργία μαρίνων. Οι

επιχειρηματίες θα πρέπει να δώσουν περισσότερη έμφαση στην πληροφόρηση και ενημέρωση των τουριστών. Οι εταιρείες που προσφέρουν σκάφη αναψυχής συνήθως δραστηριοποιούνται εποχιακά και σε πιο διαδεδομένους τουριστικούς προορισμούς. Εκεί, έχουν την ευκαιρία να προωθήσουν τις παροχές τους σε παγκόσμιο τουριστικό πελατολόγιο. Θα ήταν ενδιαφέρουσες οι επιχειρηματικές προτάσεις για δημιουργία μαρίνων και σε υπόλοιπους νησιώτικους προορισμούς.

1.3.2 Κοινωνικός τουρισμός

Κοινωνικός τουρισμός είναι η ειδική μορφή τουρισμού που προωθείται από ενώσεις επαγγελματικές, οργανισμούς, συνεταιρισμούς και εργατικά σωματεία. Στόχος τους είναι η διευκόλυνση της συμμετοχής στον τουρισμό των ασθενέστερων οικονομικών τάξεων (Λαγός, 2005). Υπάρχουν δύο προγράμματα κοινωνικού τουρισμού στην Ελλάδα: α) Κρατικά προγράμματα κοινωνικού τουρισμού, β) Ιδιωτικός κοινωνικός τουρισμός. Τα κρατικά προγράμματα προέρχονται μέσω των φορέων του ΟΑΕΔ¹, ΕΟΤ² και του ΟΓΑ³.

Τα άτομα που αποτελούν την τουριστική αγορά του κοινωνικού τουρισμού είναι συνήθως συνταξιούχοι, εργαζόμενοι, πολύτεκνοι, αγρότες, άτομα με ειδικές ανάγκες, νέοι, φοιτητές. Οι δικαιούχοι τουρίστες μπορούν να διαμείνουν στα συμβεβλημένα ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια και να έχουν σημαντικές εκπτώσεις στις τιμές. Οι συμβεβλημένοι επιχειρηματίες συγκεντρώνουν τα κουπόνια των τουριστών και αμείβονται εκ των υστέρων με την επιπλέον σημαντική αμοιβή που κάθε χρόνο συμφωνείται με την Εργατική Εστία. Οι τοπικές επιχειρήσεις (ξενοδοχεία και καταλύματα) μπορούν να ωφεληθούν σημαντικά από τη συμμετοχή τους στα προγράμματα του κοινωνικού τουρισμού. Αν και οι τουρίστες που συμμετέχουν σε αυτά τα προγράμματα έχουν ασθενή αγοραστική δύναμη, παρ' όλα αυτά μπορούν να διασφαλίσουν το γεγονός ότι θα υπάρχει πληρότητα για μια διευρυμένη χρονική περίοδο. Βεβαίως υπάρχουν προϋποθέσεις για την συμμετοχή στο πρόγραμμα που μπορεί να αναπροσαρμόζονται από χρόνο σε χρόνο (koinonikostourismos.gr, 2014)

¹ Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού

² Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού

³ Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων

Τα νησιά τα οποία διαθέτουν τις περισσότερες μονάδες που συμμετέχουν στον κοινωνικό τουρισμό είναι η Πάρος, η Νάξος και η Σαντορίνη (www.oee.gr). Ο κοινωνικός τουρισμός, όμως, είναι μια καλή πρόταση και για αυτούς που δραστηριοποιούνται σε μικρότερα νησιά, τα οποία βρίσκονται σε πρώτα στάδια τουριστικής ανάπτυξης ή για περιοχές οι οποίες αντιμετωπίζουν έντονο πρόβλημα εποχικότητας της ζήτησης.

Εικόνα 2: Ιστοσελίδα Κοινωνικού τουρισμού

Πηγή: koinonikostourismos.gr, 2014

1.3.3 Θρησκευτικός τουρισμός

Ο θρησκευτικός τουρισμός οργανώνεται με ατομικά ή ομαδικά ταξίδια που έχουν προορισμό ιερούς τόπους για προσκύνημα (μοναστήρια, ιερά, τάφους αγίων). Στους χώρους λατρείας οι επισκέπτες/προσκυνητές μπορούν να έρθουν σε επαφή με το θείο στοιχείο ή να εκπληρώσουν κάποιο τάμα. Τα κίνητρα των σύγχρονων τουριστών που επιλέγουν τον θρησκευτικό τουρισμό είναι είτε 'προσκυνηματικά' που σχετίζονται με την άσκηση θρησκευτικών υποχρεώσεων ή συνηθειών είτε είναι κίνητρα επίσκεψης θρησκευτικών μνημείων, σα δραστηριότητα πολιτιστικού τουρισμού που έχουν και εκπαιδευτικό ενδιαφέρον (Πολύζος, 2010). Στα προσκυνηματικά κίνητρα μπορούμε να εντάξουμε και τις επισκέψεις σε περιόδους θρησκευτικών εορτών. Με βάση τα επίσημα στοιχεία, η συγκεκριμένη μορφή

τουρισμού μπορεί να αποφέρει μεγάλα έσοδα στην τοπική κοινωνία και τους φορείς διαχείρισης των προσκυνημάτων (Κοσούνης, 2008).

Συγκεκριμένα, ως βασικά κίνητρα που ενθαρρύνουν τις επισκέψεις σε θρησκευτικά μνημεία μπορούν να χαρακτηρισθούν:

- Το θρησκευτικό συναίσθημα που παρακινεί τους τουρίστες για μετάβαση σε τόπους των θρησκευτικών εκδηλώσεων
- Η ημερολογιακή σύμπτωση των θρησκευτικών εορτών με ημέρες αργιών
- Η ελκυστικότητα των θρησκευτικών μνημείων και η συνολική τους αξία ως τόπων λατρείας και πολιτιστικών πόρων.

Πρόσθετα μπορούμε να συμπεριλάβουμε την έμφυτη επιθυμία για επίσκεψη σε τόπους καταγωγής και οικογενειακής προέλευσης, καθώς και την ανάγκη για απομάκρυνση από τα αστικά κέντρα για μικρό χρονικό διάστημα (Πολύζος, 2010).

Στην Ελλάδα χαρακτηριστικό παράδειγμα προορισμού θρησκευτικού τουρισμού είναι το νησί της Τήνου. Σύμβολο του νησιού είναι η πασίγνωστη εκκλησία της Παναγίας η οποία είναι ορόσημο για τον πολιτιστικό χαρακτήρα της, καθώς και πολλές άλλες εκκλησίες του. Κάθε χρόνο προσελκύει πλήθος τουριστών τόσο από το εξωτερικό όσο και από την υπόλοιπη Ελλάδα. Ωστόσο, τα περισσότερα νησιά των Κυκλάδων διαθέτουν μνημεία τα οποία μπορούν να υποστηρίξουν μια ευρύτερη τουριστική δραστηριότητα, με επίκεντρο τον θρησκευτικό τουρισμό σε χριστιανικά ή αρχαιοελληνικά μνημεία όπως οι κατακόμβες της Μήλου, η Παραπορτιανή στη Μύκονο, η Εκατονταπυλιανή της Πάρου (Πολύζος, 2010).

Οι επισκέπτες του θρησκευτικού τουρισμού μπορούν να αποτελέσουν βάση και για την επιμήκυνση της τουριστικής σεζόν ορισμένων νησιών. Οι τοπικές επιχειρήσεις μπορούν να συνεργαστούν και να προσεγγίσουν ακόμα και ενορίες στην περιοχή της Αττικής για να γνωστοποιήσουν τα θρησκευτικά μνημεία ή τόπους λατρείας και να οργανώσουν επισκέψεις είτε σε περιόδους θρησκευτικών εορτών, είτε και ανεξάρτητα.

Εικόνα 3: Ιστοσελίδα για πληροφορίες θρησκευτικού τουρισμού

Πηγή: aegeanislands.gr, 2011.

1.3.4 Αγροτουρισμός

Ο «αγροτουρισμός» ορίζεται ως η δραστηριότητα που αναπτύσσεται στον αγροτικό χώρο από αγρότες κατά κύριο επάγγελμα που είναι μόνιμοι κάτοικοι μιας περιοχής. Έχουν ως κύριο σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού τους εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας με την εκμετάλλευση μικρών τουριστικών καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια, πανσιόν, ξενώνες, κάμπινγκ) την τροφοδοσία των τουριστικών μονάδων με προϊόντα τοπικής παραγωγής και την ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων που συνδέονται συμπληρωματικά με τον τουρισμό» (Λαγός, Τομάρας, 2005).

Ο αγροτουρισμός είναι μια αποκεντρωμένη δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε μη αστικό χώρο. Οργανώνεται από απασχολούμενους του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής και ιδιαίτερα οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής τουριστικές μονάδες παροχής αγαθών και υπηρεσιών (Αποστολόπουλος και Σδράλη, 2000). Η προσπάθεια σύζευξης τουρισμού και γεωργίας αποσκοπεί σε αμοιβαία ωφέλεια και των δύο τομέων. Από την μία εξασφαλίζει στον αγρότη συμπληρωματικό εισόδημα χρησιμοποιώντας τα προϊόντα τις τοπικής παραγωγής και

από την άλλη ο τουρίστας έχει την δυνατότητα να περάσει ήρεμες και χαμηλού κόστους διακοπές στη φύση γνωρίζοντας παράλληλα την πολιτισμική κληρονομιά των ανθρώπων της περιοχής.

Ως μία από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, επιδιώκει τη δημιουργία θετικών κοινωνικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων και ανταποκρίνεται σε δύο ανάγκες. Η πρώτη είναι η ανάγκη των κατοίκων των αστικών κέντρων για επιστροφή στη φύση με σκοπό να ξεφύγουν από τις δυσκολίες της καθημερινής ζωής (Ιακωβίδου, 2002).

Ο αγροτουρισμός χωρίζεται σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη ανήκει ο αμιγής αγροτουρισμός, όπου ο φιλοξενούμενος ψυχαγωγείται και χαλαρώνει με δραστηριότητες που η πόλη του απαγορεύει, όπως το κυνήγι, το ψάρεμα, η ορειβασία και η πεζοπορία και ταυτόχρονα ασχολείται με αγροτικές εργασίες, καθώς το αγρόκτημα του δίνει την ευκαιρία να συμμετάσχει στην περιποίηση των ζώων, στον τρύγο, στην τυροκομία, στο θερισμό, στο άρμεγμα, ή στη μελισσοκομία.

Η δεύτερη κατηγορία είναι ο σύνθετος αγροτουρισμός κατά τον οποίο οι επισκέπτες πέρα από τις παραπάνω δραστηριότητες τις οποίες περιστασιακά μπορούν να αναπτύξουν, ικανοποιούν κάποιες προσωπικές πιο εξειδικευμένες ανάγκες οπότε μιλάμε για θρησκευτικό τουρισμό, τουρισμό υγείας, πολιτισμού ή φυσιολατρίας. Ο αγροτουρισμός ευνοεί την αποκέντρωση και δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, δίνοντας ζωή σε περιοχές που αντιμετωπίζουν πληθυσμιακή μείωση και δημογραφική γήρανση (Ιακωβίδου, 2010).

Οι Κυκλάδες χάρη στο φυσικό περιβάλλον που διαθέτουν σε συνδυασμό με την ιστορική τους κληρονομιά προσφέρονται για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, και μπορούν να χαρίσουν την 'αυθεντική εμπειρία' στους επισκέπτες. Η δραστηριοποίηση στον αγροτουρισμό μπορεί να ενισχυθεί με συσπείρωση των παραγωγών κάθε νησιού προκειμένου να οργανώσουν και να διαθέσουν καλύτερα το προϊόν τους και όπου είναι εφικτό με την προσαρμογή των προϊόντων και υπηρεσιών ώστε να πιστοποιηθούν ως αυθεντικά. Ακόμα όμως δεν υπάρχει τέτοιο επίπεδο οργάνωσης ώστε να υπάρχει συνδυασμένη φιλοξενία κοντά στις παραγωγικές μονάδες ή δυνατότητες ενασχόλησης με τις δραστηριότητες. Οι τουρίστες είναι απλά θεατές και δεν εμπλέκονται στη διαδικασία παραγωγής.

Εικόνα 4: Αγροτουρισμός στη νήσο Χίο

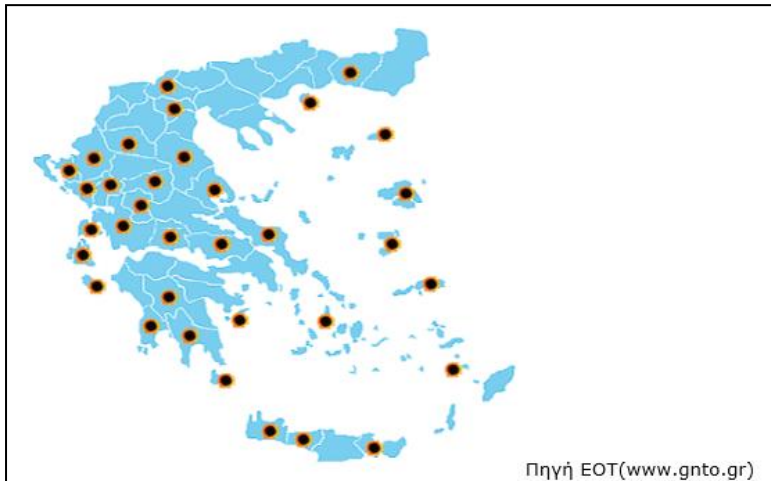

Πηγή: chios.gr, 2014

Ενδιαφέροντα συμπεράσματα για την πορεία του αγροτουρισμού στην Ελλάδα προκύπτουν και από τις στατιστικές κρατήσεων του δικτύου Guest Inn. Οι στατιστικές αφορούν το 2009, το οποίο ήταν μια δύσκολη χρονιά, επηρεασμένη από την ευρωπαϊκή και παγκόσμια οικονομική κρίση. Σύμφωνα λοιπόν με τις πληροφορίες που προέρχονται από το κέντρο κρατήσεων του δικτύου Guest Inn, αρκετές περιοχές της Ελλάδας παρουσίασαν αύξηση στις κρατήσεις του 2009 σε σχέση με τις αντίστοιχες του 2008. Συγκεκριμένα, η Πελοπόννησος παρουσιάζει μια αύξηση της τάξης του 5%, η Στερεά Ελλάδα μια αύξηση της τάξης του 2,5%, ενώ στις Κυκλάδες η αύξηση φτάνει στο 3% (Ιακωβίδου, 2010).

Οι περιοχές που εντάσσουν αυτή τη μορφή τουρισμού είναι απόλυτα συνυφασμένες με τη φιλοσοφία της «πράσινης ανάπτυξης», εφόσον οι υποδομές του αγροτουρισμού είναι ήπιας κλίμακας και συνήθως χρησιμοποιούνται υλικά φιλικά προς το περιβάλλον. Επίσης, προκρίνεται η υλοποίηση επενδύσεων με αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Εικόνα 5: Απεικόνιση αγροτουριστικών καταλυμάτων στην Ελλάδα

Η αρχιτεκτονική των ξενώνων εναρμονίζεται κατά το δυνατό με το φυσικό περιβάλλον χωρίς να το υποβαθμίζει, ενώ η ένταση επισκεψιμότητας και διαμονής είναι αντίστοιχη της φέρουσας ικανότητας της περιοχής, ώστε να μην λειτουργεί ανταγωνιστικά προς τους φυσικούς πόρους και να μην υποβαθμίζεται η ποιότητα ζωής του τοπικού πληθυσμού. Βέβαια, αγροτουρισμός δε σημαίνει ασκητική ζωή. Οι ξενώνες περά από όλες τις ανέσεις και τη μοναδική αισθητική τους προσφέρουν και το εξής σημαντικό: την ποιότητα ζωής, φέρνοντας στο τραπέζι τα βιολογικά, τοπικά προϊόντα και τα πιάτα που φτιάχνονται από τα χέρια της νοικοκυράς (Ιακωβίδου, 2010).

1.3.5 Οικοτουρισμός

Ο οικοτουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που σχετίζεται κατά κύριο λόγο με τη φυσική ιστορία μιας περιοχής, συμπεριλαμβανομένης και της τοπικής κουλτούρας. Ο οικοτουρίστας επισκέπτεται μη ανεπτυγμένες περιοχές λόγω της εκτίμησης προς το περιβάλλον της περιοχής και της ευαισθησίας που διαθέτει. Δε χρησιμοποιεί με καταναλωτικό τρόπο τους φυσικούς πόρους και την άγρια φύση, ενώ συμβάλλει στη ζωή της περιοχής που επισκέπτεται, μέσα από την προσωπική του εργασία ή την οικονομική του βοήθεια για τη διατήρηση της περιοχής και την οικονομική ευημερία των κατοίκων της. Η επίσκεψη θα πρέπει να ενισχύει την

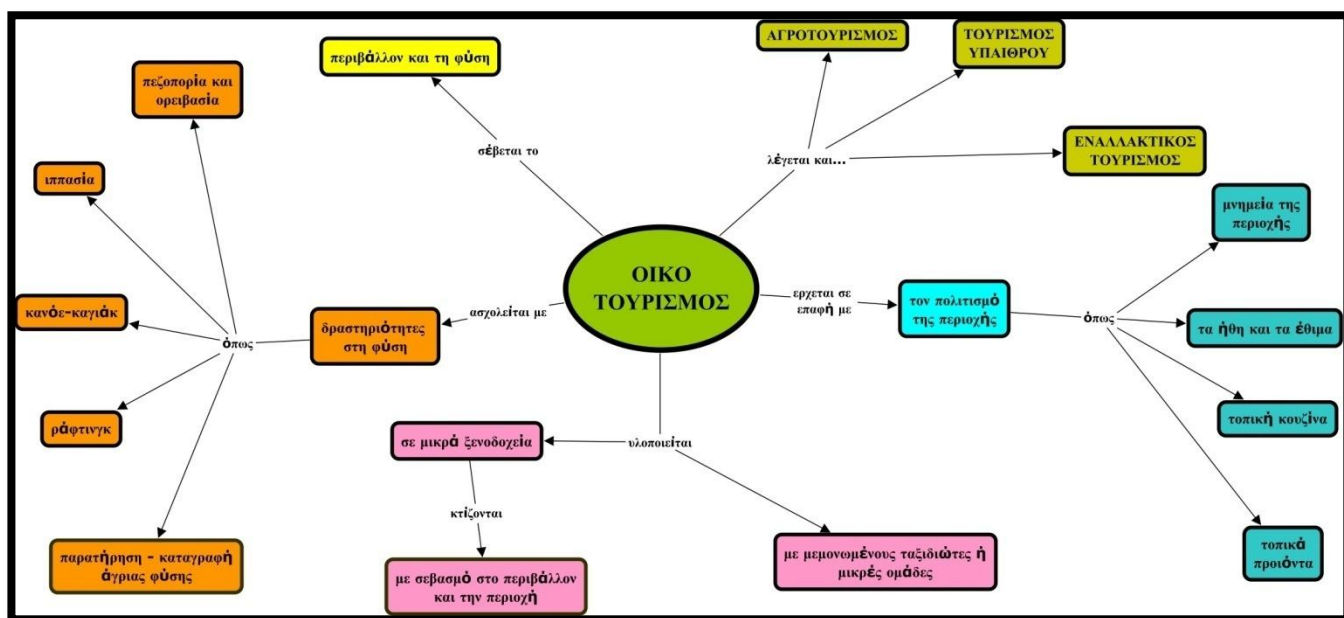
αφοσίωση και την εκτίμηση του οικοτουρίστα απέναντι στα οικολογικά θέματα γενικώς και στις ανάγκες της κοινότητας ειδικότερα (Fennel, 2001).

Σύμφωνα με τον παγκόσμιο οργανισμό τουρισμού (WTO) και το 'The International Ecotourism Society (TIES) του 1990, ως οικοτουρισμός ορίζεται « ο περιβαλλοντικά υπεύθυνος τουρισμός και η επίσκεψη σε φυσικές περιοχές, ο οποίος προάγει τη διατήρηση του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη και λειτουργία που συμβάλλουν στην ευημερία του ντόπιου πληθυσμού» (Honey, 1999).

Επίσης, ο οικοτουρισμός εμπεριέχει την έννοια της διαχείρισης από την πλευρά της χώρας υποδοχής, η οποία δεσμεύεται για την προστασία και τη διατήρηση της περιοχής με τη συμμετοχή των ντόπιων κατοίκων, τη σωστή προβολή της περιοχής, την τήρηση των κανόνων για την προστασία του περιβάλλοντος και τη χρήση των εσόδων των επιχειρήσεων για τη χρηματοδότηση της διαχείρισης των φυσικών πόρων της περιοχής και της ντόπιας ανάπτυξης. Σήμερα οι άνθρωποι δίνουν μια αυξανόμενη προτεραιότητα στην οικολογική και περιβαλλοντική ποιότητα, όταν επιλέγουν ένα προορισμό. Επιζητούν καθαρό και υγιεινό περιβάλλον, καθαρό αέρα, δάση, καθαρά ποτάμια και λίμνες και ένα φυσικό τρόπο ζωής. Οι άνθρωποι που ζουν στις πόλεις, θέλουν να έχουν διαφορετικές εμπειρίες, θέλουν να γευτούν το μεγαλείο της φύσης. Έτσι, δημιουργήθηκαν προγράμματα τουριστικών μετακινήσεων με σκοπό να διαπιστωθούν βλάβες του περιβάλλοντος, αλλά και να το προστατέψουν. Πέρα από την προστασία, ο οικολογικός τουρίστας μπορεί να δραστηριοποιηθεί σε πεζοπορίες, αναρριχήσεις υποβρύχιες παρατηρήσεις, κανό, καγιάκ και ορειβατικό σκι. Ο οικοτουρισμός έχοντας σαν πελάτες του κυρίως οικολόγους, προσπαθεί να διευρύνει την πελατεία του, ευαισθητοποιώντας και άλλα άτομα προς τη μορφή αυτή του τουρισμού, αλλά και γενικά στο οικολογικό πρόβλημα (Honey, 1999).

Χρειάζεται όμως και η ανάλογη υποδομή, όπως η χάραξη μονοπατιών, η χαρτογράφηση των περιοχών, η αναστύλωση παλιών κτισμάτων λαϊκής αρχιτεκτονικής και παλιών γεφυριών, να γίνουν παρατηρητήρια για την καλύτερη παρατήρηση της χλωρίδας και της πανίδας και να εκπαιδευτούν κατάλληλα άτομα, που θα προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στους τουρίστες, αυτής της εναλλακτικής μορφής τουρισμού.

Εικόνα 6: Παράμετροι Οικοτουρισμού

Πηγή: Ι. Σπαδιώτης, 07/ 2014

Γενικότερα, η Ελλάδα διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον, καθώς παρά τη μικρή της έκταση παρουσιάζει σπάνια γεωμορφολογία με έντονες αντιθέσεις και πολλές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας. Χιλιάδες δαντελωτές ακτές, επιβλητικά βουνά, σπήλαια και φαράγγια, λίμνες, ποτάμια, βιότοποι εξαιρετικής ομορφιάς και μοναδικά οικοσυστήματα «προικίζουν» την ελληνική γη με εντυπωσιακά τοπία, τα οποία σε συνδυασμό με το ήπιο κλίμα της χώρας καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για τους λάτρεις του οικολογικού εναλλακτικού τουρισμού. Τόσο οι ορεινές όσο και οι νησιώτικες περιοχές της χώρας διαθέτουν τις βασικές προδιαγραφές για την ανάπτυξη και προστασία του φυσικού πλούτου ώστε να αναγεννηθεί ο οικοτουρισμός (Σπαδιώτης, 2014).

1.3.6 Επαγγελματικός τουρισμός

Ως επαγγελματικός τουρισμός ορίζεται ο τουρισμός που αναπτύσσεται κατά την διάρκεια επαγγελματικών ταξιδιών. Διακρίνεται σε υποκατηγορίες ανάλογα με το κριτήριο του σκοπού για τον οποίο γίνεται το επαγγελματικό ταξίδι. Αν σκοπός του ταξιδιού είναι η συμμετοχή σε ένα συνέδριο, τότε ονομάζεται συνεδριακός

τουρισμός. Αν σκοπός του ταξιδιού είναι η συμμετοχή των επαγγελματιών σε μία έκθεση, τότε πρόκειται για τον τουρισμό εκθέσεων (Ξανθουδάκη, Φέλλα ,2010) .

Αντίστοιχα, στην περίπτωση σεμιναρίων έχουμε τον τουρισμό σεμιναρίων, συμποσίων τον τουρισμό συμποσίων κτλ. Τέλος, αν το ταξίδι είναι ένα τουριστικό πακέτο που δίδεται στους επαγγελματίες σαν δώρο-αμοιβή για την καλή τους απόδοση, τότε πρόκειται για τον τουρισμό κινήτρων, αφού τα τουριστικά πακέτα είναι κίνητρα που ωθούν τους επαγγελματίες σε μεγαλύτερες από τις συνηθισμένες αποδόσεις.

Ο επαγγελματικός τουρισμός αντιπροσωπεύει μία σημαντική αγορά σε διεθνές επίπεδο. Η αγορά αυτή αφορά συνήθως επισκέπτες υψηλού εκπαιδευτικού και οικονομικού επιπέδου, οι οποίοι κινούνται σε καταλύματα υψηλών κατηγοριών, είναι διατεθειμένοι να ξοδέψουν αρκετά χρήματα, αλλά απαιτούν και πολύ υψηλή ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων.

Όσον αφορά τον χρόνο παραμονής στον τουριστικό προορισμό, κυμαίνεται συνήθως από 3 έως 5 ημέρες, ενώ υπάρχει η πιθανότητα παράτασης της παραμονής τους για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, με την μορφή κάποιων άλλων μορφών τουρισμού. Βασικό ρόλο προς αυτήν την κατεύθυνση διαδραματίζει η ικανότητα ενός τόπου να προσελκύσει την προσοχή του επισκέπτη-επαγγελματία. Η περίοδος αιχμής του επαγγελματικού τουρισμού σημειώνεται κυρίως τους μήνες Φεβρουάριο-Μάιο και Σεπτέμβριο-Νοέμβριο, και συνήθως τότε διοργανώνονται και τα περισσότερα συνέδρια, εκθέσεις κτλ.

Συνήθως αυτούς τους μήνες δεν υπάρχει τουρισμός στις νησιώτικες περιοχές. Άρα, μια κερδοφόρα επένδυση είναι η δημιουργία καταλυμάτων που να πληρούν τις προδιαγραφές για διοργάνωση εκδηλώσεων, συνεδριάσεων ώστε να επιτευχθεί η επιμήκυνση του τουρισμού αλλά και η ανάπτυξη των γενικότερων υποδομών ώστε να καλύπτονται οι απαιτήσεις των επισκεπτών.

Σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη του επαγγελματικού τουρισμού σε ένα τόπο, διαδραματίζει η διαθεσιμότητα των απαραίτητων υποδομών και υπηρεσιών, όπως αμφιθεάτρων, εκθεσιακών χώρων, καταλυμάτων, υποδομών για καφέ και εστίαση, υπηρεσιών διερμηνείας κτλ. Επίσης, η εύκολη πρόσβαση στον τόπο πραγματοποίησης ενός συνεδρίου ή μίας έκθεσης είναι κρίσιμος παράγοντας για την

προσέλκυση επισκεπτών. Για την εξυπηρέτηση αυτών λειτουργούν σήμερα σε ολόκληρη την Ελλάδα αυτοτελή ή μέσα σε ξενοδοχεία συνεδριακά κέντρα και συνεδριακές εγκαταστάσεις και εκθεσιακοί χώροι.

1.3.7 Αθλητικός τουρισμός

Ο τουρισμός άθλησης είναι ευρέως διαδεδομένος και περιλαμβάνει τη μετακίνηση ενός ατόμου από τον προσωρινό τόπο διαμονής του με σκοπό τη συμμετοχή του σε μια αθλητική δραστηριότητα είτε για αναψυχή (ως θεατής) είτε για ανταγωνισμό (αθλητής) ή η περιήγηση ενός ατόμου με σκοπό την παρακολούθηση αθλητικών δραστηριοτήτων (Ολυμπιακοί αγώνες) (Ντούβας,2000).

Οι αθλητικές δραστηριότητες αναψυχής μπορούν να αναπτύσσονται (Λύτρας, 1999):

- στη θάλασσα (π.χ. καταδύσεις αναψυχής, θαλάσσιο σκι, θαλάσσιο αλεξίπτωτο, ιστιοσανίδα, αετοσανίδα, κολύμβηση, θαλάσσιο έλκηθρο, λοιπά θαλάσσια αθλήματα).
- σε λίμνες – ποτάμια (π.χ. κανόε – καγιάκ, rafting)
- σε ορεινές , ημιορεινές, πεδινές ή / και αστικές και ημιαστικές περιοχές (π.χ. χιονοδρομικό σκι, χιονοσανίδα, ορειβασία, αναρρίχηση, ποδήλατο βουνού, αλεξίπτωτο πλαγιάς, διάβαση φαραγγίων - δασών, τουρισμός άγριας ζωής, ποδηλασία πόλης, ιπασία, μίνι -γκολφ).

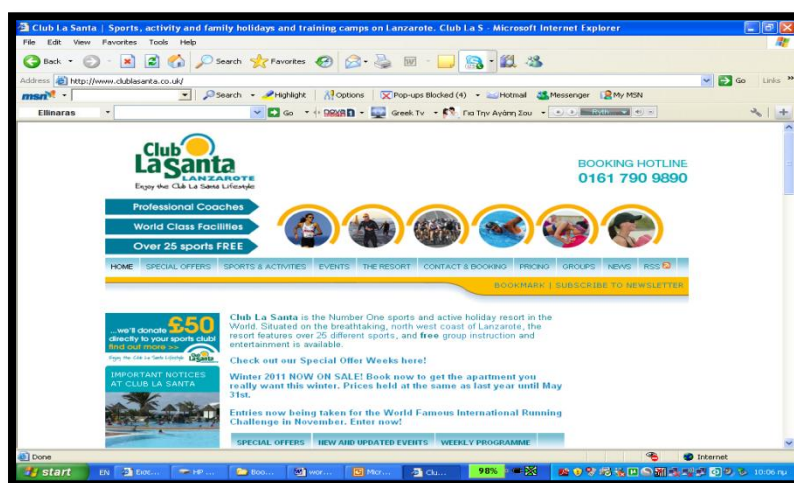
Μία παράμετρος που ενισχύει την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού είναι η παράδοση. Στη περίπτωση της χώρας μας οι δυνατότητες ανάπτυξης ενισχύθηκαν σημαντικά μετά την τέλεση των ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ του 2004. Έτσι λοιπόν, με κίνητρο τον αθλητισμό ή τις αθλητικές δραστηριότητες, δύνασθε παράλληλα η ενασχόληση με τον τουρισμό, την αναψυχή και την ψυχαγωγία. Ενώ, με κίνητρο τον τουρισμό και τις δραστηριότητές του, δύνασθε παράλληλα η ενασχόληση με τον αθλητισμό (Ντούβας,2000)..

Πιο αναλυτικά, μπορούν να διακριθούν οι εξής περιπτώσεις:

Η πρώτη περίπτωση αφορά τη σχέση που έχει η ευκαιριακή ενασχόληση ενός τουρίστα με ένα οποιοδήποτε σπορ, ο οποίος επιλέγει για την παραμονή του ένα ξενοδοχειακό κατάλυμα. Έτσι λοιπόν σε πολλά ξενοδοχεία, δημιουργούν εγκαταστάσεις αθλοπαιδιών (μπάσκετ, τένις) οι οποίες δεν απαιτούν μεγάλες επιφάνειες καθώς επίσης και ναυταθλητικές εγκαταστάσεις (ιστιοπλοΐα, θαλάσσιο σκι). Πέραν αυτού απαιτείται και κάποια σχετική έρευνα, στα πλαίσια της ζήτησης, ώστε να ανταποκρίνονται στις αθλητικές προτιμήσεις των τουριστών και να προσαρμόζονται ανάλογα οι αθλητικές εγκαταστάσεις μιας ξενοδοχειακής μονάδας (Ηγουμενάκης,2000).

Οι κάτοικοι των Ευρωπαϊκών κυρίως κρατών, αφιερώνουν αρκετό χρόνο στην ατομική τους υγεία και κατά κανόνα στην άθληση. Ορισμένες ομάδες ατόμων από αυτά τα κράτη, επιλέγουν τον τόπο των διακοπών τους πολλές φορές με μοναδικό κριτήριο ένα από τα αγαπημένα τους σπορ. Αυτές λοιπόν οι ομάδες ατόμων συγκροτούν μια ειδική κατηγορία τουριστών, τους αθλητικούς τουρίστες.

Εικόνα 7: Τουριστικό κάλυμμα με ειδίκευση στις αθλητικές εγκαταστάσεις

Πηγή: Παπαδήμας Αδριανός, Φιλιπιάδα 2014

Τα σπορ στα οποία επιδίδονται αφορούν είτε τις θαλάσσιες περιοχές, είτε τους ορεινούς ή ημιορεινούς όγκους. Σε ό,τι αφορά στη θάλασσα, οι ενδιαφερόμενοι επιδίδονται στην ιστιοσανίδα, την ιστιοπλοΐα, το θαλάσσιο σκι, τις καταδύσεις, κ.ά.. Για παράδειγμα στην Αττική, η περιοχή του Σχοινιά έλκει μεγάλο αριθμό επισκεπτών οι οποίοι επιδίδονται στην ιστιοσανίδα. Σε ό,τι αφορά στο βουνό, οι αθλητικοί

τουρίστες αρέσκονται σε σπορ όπως η ορειβασία, το παραπέντε, το ανεμόπτερο, το καγιάκ, το σκι, το ποδήλατο βουνού, κ.ά. Σε πολλές περιπτώσεις η ανάπτυξη του αγροτουρισμού με τις υποδομές του, έρχεται ως αρωγός στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού.

Η δεύτερη περίπτωση αφορά την ανάπτυξη των αθλητικών προπονητικών κέντρων. Η τουριστική τους σπουδαιότητα έγκειται στο γεγονός ότι εκτός από τους ίδιους τους αθλητές, οι συνοδοί τους μπορούν να ασχοληθούν με διάφορες τουριστικές δραστηριότητες. Τα ΚΕ.Π.Α.Τ μπορούν να ιδρύονται μόνο από ξενοδοχειακές επιχειρήσεις στα πλαίσια βελτίωσης της λειτουργίας των ξενοδοχειακών τους μονάδων.

Για να αναπτυχθεί ο τουρισμός άθλησης είναι αναγκαίες υψηλής ποιότητα υποδομές σε διάφορους τομείς υποστήριξης όπως το φυσικό περιβάλλον, η στέγαση, η πολιτιστική κληρονομιά και οι οργανισμοί. Η συγκεκριμένη μορφή τουρισμού προσελκύει σημαντικό αριθμό ενδιαφερόμενων αποκτώντας την αντίστοιχη κοινωνικό-οικονομική και πολιτισμική σημασία.

1.3.8 Καταδυτικός τουρισμός

Εδώ και 12 περίπου χρόνια, ο καταδυτικός τουρισμός παρουσιάζει τεράστια άνοδο στις προτιμήσεις των τουριστών. Ο εκσυγχρονισμός του εξοπλισμού, η απλοποίηση των μαθημάτων, σε συνδυασμό με την ασφαλή και γρήγορη εκπαίδευση, έφεραν αρκετό κόσμο σε επαφή με την κατάδυση. Το αποτέλεσμα ήταν να φτάσει και σε μερικές περιπτώσεις να ξεπεράσει σε δημοτικότητα ακόμα και το σκι βουνού.

Προορισμοί όπως η Αίγυπτος, η Ινδονησία, τα νησιά Παλάου στηρίζουν μεγάλο μέρος της τουριστικής τους δραστηριότητας στον καταδυτικό τουρισμό, ενώ και σε πολλές άλλες (όπως Τουρκία, Ισπανία, Aruba, Curacao, Bonaire, Καραϊβική, Μεξικό) συνεισφέρει τα μέγιστα στο τουριστικό εισόδημα. Αρκετές χώρες εκμεταλλεύονται αυτή - τη νέα σχετικά- τάση, κάνοντας αισθητή την παρουσία τους στις διάφορες εκθέσεις ειδικού ναυτικού περιεχομένου (Boot Dusseldorf, Dive show London), διεξάγοντας παράλληλα διαφημιστικές καμπάνιες, με στόχο να

καθιερωθούν σαν καταδυτικοί προορισμοί, με μεγάλο όφελος στο τουριστικό τους εισόδημα.

Στην Ελλάδα λόγω έλλειψης νομοθετικού πλαισίου, αλλά και εξαιτίας της απουσίας αναπτυξιακού σχεδίου για τον καταδυτικό τουρισμό, τα πράγματα ήταν στην αρχή απογοητευτικά. Στην Αθήνα, κάποιες σχολές στόχευαν στο ελληνικό κοινό, το οποίο όμως αντιμετώπιζε την κατάδυση σαν νέο είδος ψαρέματος.

Στις αρχές της 10ετίας του '90, δημιουργήθηκαν σε 5 σημεία της Ελλάδας, κέντρα που στόχευαν στον καταδυτικό τουρισμό (βόρεια και νότια Κρήτη, Κέρκυρα, Ρόδος και Ζάκυνθος). Αξίζει να σημειωθεί ότι η πρώτη αναφορά στην Κρήτη, από τον ξένο ειδικό τύπο, με αντικείμενο την κατάδυση, έγινε το 1994 από το περιοδικό Aquanaut. Παρόλα αυτά, η ουσιαστική ανάπτυξη του κλάδου στην Ελλάδα ξεκίνησε το 2005, όταν δια νόμου απλοποιήθηκε η κατάδυση. Τότε προβλέφθηκε και η χωροθέτηση Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Καταδυτικών Πάρκων, παραπέμποντας σε νέα ρύθμιση για τις λεπτομέρειες.

Σήμερα η κατάδυση αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα στο τουριστικό πακέτο διακοπών, για ένα μεγάλο τμήμα ευρωπαϊών καταναλωτών, δεδομένου ότι στην Ευρώπη υπάρχουν 11.000.000 ενεργοί δύτες, εκ' των οποίων αρκετοί συνδυάζουν τις διακοπές τους με τις καταδύσεις. Συγκεκριμένα μερικές ενέργειες που θα μπορούσαν να δώσουν ώθηση στον καταδυτικό τουρισμό, είναι οι εξής:

- Διαφήμιση μέσω ΕΟΤ και σε επίπεδο περιφέρειας.
- Δημιουργία θαλάσσιων περιοχών, όπου θα επιτρέπεται μόνο η κατάδυση (π.χ. το νησάκι Παξιμάδι δίπλα στην Ντία) κατά τα πρότυπα των νήσων Medas⁴ στην Ισπανία.
- Πόντιση παλαιών πλοίων για την δημιουργία τεχνητών υφάλων και ναυαγίων, τα οποία αποτελούν αγαπημένο θέμα των δυτών.
- Ένταξη των καταδυτικών κέντρων σε χρηματοδοτικά προγράμματα, ως αυτόνομες οικονομικές μονάδες, για αγορά και εκσυγχρονισμό καταδυτικού εξοπλισμού.
- Συμμετοχή του κράτους και της Περιφέρειας σε μεγάλες εκθέσεις του είδους, καθώς και παρουσία σε άλλες τουριστικές εκθέσεις.

⁴ Τα νησιά αυτά τα επισκέπτονται 50.000 τουρίστες κάθε σεζόν.

Τα ποσοστά του καταδυτικού τουρισμού στη Ελλάδα είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά. Το 2013 καταγράφηκαν 230.000 δύτες αυξάνοντας κατά 10% τα ποσοστά του έτους 2012 που έφταναν στους 209.000 δύτες. Ενώ το 2011, ήταν ακόμα χαμηλότερα (162.000) δύτες. Αυτό σημαίνει πως η Ελλάδα έχει προοπτικές να αυξήσει τον καταδυτικό τουρισμό, ο οποίος λαμβάνει όλο και περισσότερους υποστηρικτές παγκοσμίως (Φώσκολος Γ., 07/2014).

1.3.9 Πολιτιστικός τουρισμός

Ο όρος «πολιτιστική κληρονομιά» καλύπτει σήμερα ένα ευρύτατο εννοιολογικά φάσμα, τόσο ειδολογικά με νέες κατηγορίες πολιτιστικών αγαθών όπως η βιομηχανική κληρονομιά, όσο και χρονικά με την επέκτασή του ως και τη σύγχρονη εποχή, συμπεριλαμβάνοντας ακόμη και έργα της μοντέρνας αρχιτεκτονικής (Κόνσολα 2006).

Επιπροσθέτως, προβάλλεται τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερο το επιχείρημα της οικονομικής απόδοσης των μνημείων της κληρονομιάς που συνδέεται κυρίως με την ανάπτυξη του τουρισμού (Navrund and Ready 2002, Greffe 2003, Mazzanti 2003), ιδιαίτερα του πολιτιστικού τουρισμού που έχει πλέον συγκροτηθεί σε δραστηριότητα με ξεχωριστό χαρακτήρα και συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση.

Ο πολιτιστικός τουρισμός είναι ένας από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς στην τουριστική βιομηχανία (Wang et al., 2008). Από το 1970 η ζήτηση για τον πολιτιστικό τουρισμό στην Ευρώπη έχει αυξηθεί σημαντικά, λόγω της «νέας μεσαίας τάξης», με υψηλά επίπεδα εκπαίδευσης και εισοδήματος (Richards, 1996). Από τη δεκαετία του '80 και έπειτα έχει δοθεί μεγάλη έμφαση στον πολιτιστικό τουρισμό, με αποτέλεσμα την αύξηση της ειδικής λογοτεχνίας (Balcar & Pearce, 1996).

Ο πολιτιστικός τουρισμός έχει οριστεί ως η μετακίνηση των ατόμων σε πολιτιστικά αξιοθέατα μακριά από τον συνήθη τόπο διαμονής τους με την πρόθεση να συλλέξουν νέες πληροφορίες και εμπειρίες προκειμένου να ικανοποιήσουν τις πολιτιστικές του ανάγκες (Bachleitner & Zins, 1999, Shamsuddoha et al, 2011).

Αποτελεί, ένα είδος τουρισμού ειδικού ενδιαφέροντος, που βασίζεται στην αναζήτηση και τη συμμετοχή σε αισθητικές, πνευματικές, συναισθηματικές και ψυχολογικές εμπειρίες. Η προσέγγιση του είναι πολύπλευρη αλλά δίνει έμφαση στην κληρονομιά (μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία).

Ο πολιτιστικός τουρισμός περιλαμβάνει τον τουρισμό σε αστικές πόλεις (κυρίως ιστορικές και μεγάλες πόλεις) και τις ιστορικές παροχές τους (μουσεία, θέατρα) καθώς αντικείμενο του είναι η ανακάλυψη μνημείων και αρχαιολογικών χώρων. Μπορεί επίσης να περιλαμβάνει τον τουρισμό στις αγροτικές και περιφερειακές περιοχές προβάλλοντας τις παραδόσεις των ιθαγενών κοινοτήτων (π.χ. φεστιβάλ, παρακολούθηση παραδοσιακών χορών ή τελετών, αγορές χειροποίητης τέχνης, τελετουργίες), τις αξίες τους και τον τρόπο ζωής (Besculides et al, 2002, Shamsuddoha et al, 2011, Huibin et al, 2012).

Συμπληρωματικά, ο πολιτιστικός τουρισμός μπορεί να περιλαμβάνει την τοπική γλώσσα, τη γαστρονομία, την τεχνολογία του παρελθόντος, τα είδη ένδυσης και τις δραστηριότητες αναψυχής (Asplet & Cooper, 2000). Ο πολιτιστικός τουρισμός δεν αποτελεί χόμπι, διότι διαρκεί μόλις 2 ή 3 εβδομάδες το χρόνο στην περίοδο των διακοπών με 1 ή 2 πολιτιστικές περιηγήσεις.

Τα οφέλη από την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού είναι ότι συμβάλλει στην τοπική οικονομική αναζωογόνηση και την ευημερία, αφού συμβάλλει στη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης, στην αύξηση του εθνικού εισοδήματος, εντατική αξιοποίηση του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού. Ενθαρρύνει το άνοιγμα μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων με αυθεντικά τοπικά προϊόντα, ενισχύει τη μάθηση των κατοίκων, την εκτίμηση, την ευαισθητοποίηση, την υπερηφάνεια της κοινότητας και την εθνική ταυτότητα (Bachleitner & Zins, 1999).

Επίσης, μπορεί να προσφέρει οφέλη στους κατοίκους, όπως αμοιβαιότητα, τοπική υπερηφάνεια, ανοχή, ισχυρότερη αίσθηση της εθνικής ταυτότητας, ενίσχυση της πολιτιστικής ταυτότητας, συνοχή, υποστήριξη, ανταλλαγή ιδεών, αύξηση της γνώσης για τον πολιτισμό της περιοχής, κοινωνική αλληλεπίδραση, συντροφικότητα, κοινή χρήση ιδεών, αύξηση ζήτησης για παραγωγή τοπικών τεχνών (Besculides et al, 2002). Τέλος τονώνει τις επενδύσεις (φαγητό, διαμονή, ψυχαγωγία) και όταν αυτές ανήκουν σε τοπικούς επενδυτές, το κέρδος παραμένει στην περιοχή και βοηθά στην περαιτέρω επένδυση.

Εικόνα 8: Παράδειγμα πολιτιστικού τουρισμού

Πηγή: Ελευθεροτυπία, 27/07/2014

1.3.10 Τουρισμός Υγείας και ευεξίας

Η μορφή αυτή απευθύνεται σε επισκέπτες που επιθυμούν να συνδυάσουν τις διακοπές τους με υπηρεσίες πρόληψης, διατήρησης ή βελτίωσης της υγείας τους μέσω προγραμμάτων ολικής αναζωογόνησης και χαλάρωσης σε σωματικό, πνευματικό και συναισθηματικό επίπεδο. Η μορφή αυτή αφορά ακόμη σε επισκέπτες ο οποίοι ανήκουν στην κατηγορία των ΑμΕΑ και συγκεκριμένα άτομα με κινητικά προβλήματα, με προβλήματα όρασης ή ακοής, άτομα τρίτης ηλικίας. Ζητούμενο εδώ είναι η διασφάλιση υποδομών και συνθηκών προσβασιμότητας για διάφορες κατηγορίες Α.Μ.Ε.Α. στις εναλλακτικές τουριστικές δραστηριότητες.

Ο τουρισμός υγείας (θεραπευτικός τουρισμός) έχει καθιερωθεί ως μορφή διακοπών σε συνδυασμό με την παροχή ενός ευρύτερου φάσματος ιατρικών υπηρεσιών και την ευεξία. Οι κύριες εκφάνσεις του τουρισμού υγείας μπορούν να διακριθούν στον «ιατρικό τουρισμό» που απευθύνεται σε τουρίστες – ασθενείς που κάνουν χρήση συνήθως εξειδικευμένων υπηρεσιών ιατρικής παρακολούθησης και θεραπείας, καθώς και στον «τουρισμό ευεξίας» που απευθύνεται σε τουρίστες που επιθυμούν να εμπλουτίσουν τις διακοπές τους με υπηρεσίες βελτίωσης ή διατήρησης της υγείας τους (SPA, θαλασσοθεραπεία, υδροθεραπεία). Στην τελευταία κατηγορία

εντάσσεται και ο παραδοσιακός «ιαματικός τουρισμός» (θερμαλισμός) (Εθνικό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς ΕΣΠΑ 2007-2013).

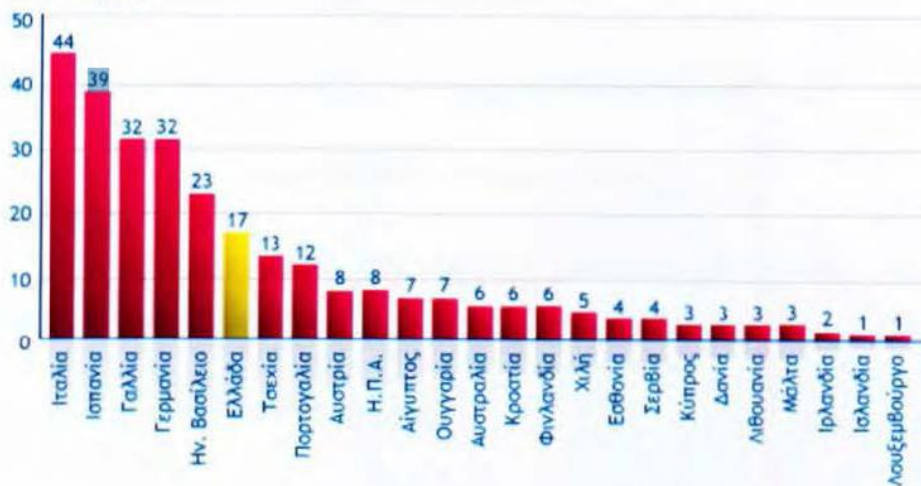
Κάποια παραδείγματα τουρισμού υγείας είναι δύο κέντρα θαλασσοθεραπείας στη Κρήτη που ήδη λειτουργούν, εφοδιασμένα με το ειδικό σήμα του Ε.Ο.Τ. και κατασκευάζονται επιπλέον δύο. Σε αυτή τη περίπτωση τουριστικής υποδομής περιλαμβάνονται επίσης, 14 υδροθεραπευτήρια που η ιδιοκτησία τους είναι ο Ε.Ο.Τ. Σε αυτά εξυπηρετούνται ετησίως 100.000 άτομα, με 1.400.000 θεραπευτικές αγωγές. Χαρακτηριστικές είναι και οι περιπτώσεις των πηγών των Μεθάνων, της Μύλου, της Λέσβου, της Σαμοθράκης και της Λήμνου.

1.4 Το φαινόμενο του εναλλακτικού τουρισμού στην Ελλάδα

Η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, λόγω της διεθνής τάσης για διεύρυνση και διαφοροποίηση του τουριστικού της προϊόντος, προσφέρει διάφορα ελκυστικά πακέτα και υπηρεσίες εναλλακτικών μορφών τουρισμού, καθώς το σημαντικότερο πλεονέκτημα που προσφέρουν είναι η δυνατότητά τους να προσελκύουν τουρίστες καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια σταθερή πηγή εσόδων και απασχόλησης (Βαρβαρέσου, 2000).

Διαθέτοντας ένα πλούσιο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον μπορεί να αναπτύξει κάθε μορφή τουρισμού, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση όμως σε αυτούς που αναφέρονται παρακάτω και οι οποίοι ήδη υπάρχουν στην ελληνική επικράτεια. Με την βοήθεια σημαντικών κρατικών επενδυτικών κινήτρων, οι επιχειρηματίες δημιουργούν υποδομές και υπηρεσίες σχετικές με τον τουρισμό υγείας, τον θρησκευτικό τουρισμό, τον γαστρονομικό τουρισμό, τον αθλητικό τουρισμό και τον οικοτουρισμό και αγροτουρισμό. Επίσης, επειδή κάθε περιοχή της ηπειρωτικής και νησιωτικής Ελλάδας διαθέτει τα δικά της χαρακτηριστικά και μπορεί να ειδικευτεί στην ανάπτυξη της μορφής του τουρισμού που ανταποκρίνεται σε αυτά, με σεβασμό πάντοτε στη τοπική παράδοση και με γνώμονα την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Ο συνδυασμός του ορεινού με το θαλάσσιο τοπίο στην Ελλάδα είναι ένα σημαντικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη διαφορετικών μορφών τουρισμού διατηρώντας και λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα της κάθε περιοχής (Κοκκώσης, Χ, Τσάρτας, Π., 2001).

Μνημεία Παγκόσμιας Πολιτισμικής Κληρονομιάς

Πηγή: World Travel & Tourism Competitiveness Report ,2010

Τα κύρια χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού μπορούν να συνοψιστούν ως εξής (Σχέδιο Δράσης για την Ποιοτική Αναβάθμιση του Ελληνικού Τουρισμού (1995), Αθήνα: ΣΕΤΕ, σελ. 7):

- Εξάρτηση από το διεθνή τουρισμό ο οποίος αντιπροσωπεύει το 77% περίπου των συνολικών διανυκτερεύσεων.
- Εποχικότητα. περισσότερο από το 60% των αφίξεων/διανυκτερεύσεων πραγματοποιείται μεταξύ των μηνών Ιουνίου και Σεπτεμβρίου.
- Μη ισόρροπη κατανομή της τουριστικής ανάπτυξης. συγκεκριμένα, οι τέσσερις κυριότεροι προορισμοί, Αθήνα, Ρόδος, Κρήτη και Κέρκυρα απορροφούν περίπου το 65% των συνολικών διανυκτερεύσεων.
- Έλλειψη κατάλληλης υποδομής στους περισσότερους τουριστικούς προορισμούς καθώς επίσης και ανεπάρκεια ειδικευμένου προσωπικού

Μετά την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση εμφανίστηκαν πολλές μορφές εναλλακτικού τουρισμού στην χώρα. Έγινε μια προσπάθεια ανάπτυξης μιας ολοκληρωμένης εθνικής πολιτικής γύρω από τα θέματα του εναλλακτικού τουρισμού και χρηματοδοτήθηκε ένας αξιόλογος αριθμός ιδιωτικών και δημόσιων πρωτοβουλιών από διάφορους φορείς (Υπουργεία, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Αναπτυξιακές εταιρίες, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Ε.Ο.Τ.).

Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί και το επιχειρησιακό Υποπρόγραμμα Τουρισμός, που σχετίζεται με τον οικολογικό τουρισμό, χρηματοδοτώντας υποδομές σε αγροτικές περιοχές ώστε να αναδειχθούν τα οικολογικά στοιχεία του κάθε τόπου και να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητές του. Επίσης, προωθούνται αρκετά επιχειρησιακά προγράμματα που αφορούν την απασχόληση και την εκπαίδευση και έχουν στόχο την εξειδίκευση/επιμόρφωση των ατόμων γύρω από θέματα που αφορούν στον εναλλακτικό τουρισμό. Για τις απομονωμένες περιοχές της χώρας δημιουργήθηκε το Γ' Περιφερειακό Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης που στοχεύει στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Σύμφωνα με το συγκεκριμένο πρόγραμμα ενισχύονται οι εν λόγω περιοχές με ανθρώπινο δυναμικό, αξιοποιείται η γεωγραφική θέση της περιφέρειας, προστατεύεται το γύρω περιβάλλον και τελικά συγκρατείται ο πληθυσμός (Υπουργείο Ανάπτυξης & Ε.Ο.Τ. 2002).

Επίσης, μέσω της Πράξης «Εναλλακτικός Τουρισμός» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» (2007-2013) υλοποιήθηκαν έργα τουριστικής ανάπτυξης από υφιστάμενες επιχειρήσεις του τουριστικού κλάδου. Τελικός στόχος του προγράμματος ήταν η ανάδειξη του Ελληνικού προϊόντος και η προβολή του φυσικού κάλλους της χώρας αμβλύνοντας έτσι την εποχικότητα της τουριστικής ζήτησης.

Μία άλλη σημαντική πρωτοβουλία είναι τα επενδυτικά προγράμματα του ΕΣΠΑ που αποβλέπουν στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε όλη την Ελλάδα, προωθώντας τη χώρα ως έναν ελκυστικό τουριστικό προορισμό στους διεθνείς εναλλακτικούς τουρίστες. Με αυτόν τον τρόπο, εκτός από την αύξηση του αριθμού των τουριστών προβάλλεται σε παγκόσμιο επίπεδο ως ένας ασφαλής και εναλλακτικός τουρισμός.

1.4.1 Η σημασία της διαφοροποίησης από τον μαζικό τουρισμό

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχουν απαραίτητη προϋπόθεση στις μέρες μας για την ανάπτυξη του βιώσιμου τουρισμού και κατ' επέκταση της οικονομίας μιας χώρας. Στην Ελλάδα η περίοδος της έντονης οικονομικής κρίσης που βιώνουμε έχει εντείνει την ανάγκη για ανάπτυξη του τουρισμού ως πυλώνα της οικονομίας και παρατηρούμε την εμφάνιση όλο και περισσότερων μορφών εναλλακτικού τουρισμού.

Η σύγκριση των δυο μορφών τουρισμού, μαζικού και εναλλακτικού, ποικίλει ανάλογα με τον τρόπο προσέγγισής του. Αυτό οφείλεται στο γεγονός της διαφορετικής αντίληψης των δρώντων του τουρισμού. Οι επιχειρηματίες π.χ. που ειδικεύονται στον τουρισμό τάσσονται υπέρ του μαζικού τουρισμού, αφού αυτοί τον μεγέθυναν και τον ανέπτυξαν λόγω των τεράστιων κερδών που αποκομίζουν από την πώληση των τουριστικών προϊόντων.

Η επικρατούσα άποψη των οικονομολόγων ότι η εφαρμογή του μοντέλου του οργανωμένου μαζικού τουρισμού μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην αναπτυξιακή προσπάθεια των μειονοτήτων περιοχών, δηλαδή των περιοχών που δεν έχουν αναπτυχθεί τουριστικά, ενθάρρυνε ακόμα περισσότερο τις τουριστικές δραστηριότητες. Η ταύτιση των απαιτήσεων της τουριστικής ζήτησης και προσφοράς οδήγησε στην επικράτηση του τουρισμού ως επιχειρηματικής δραστηριότητας βιοπορισμού, έναντι της γεωργίας και της βιομηχανίας (Παππή, 2003).

Με το πέρασμα του χρόνου και την εμφάνιση των πρώτων επιδράσεων του μαζικού τουρισμού στους τόπους προορισμού έγινε αντιληπτό ότι το τουριστικό φαινόμενο είναι μια πολύπλευρη δραστηριότητα που αποτελεί μέρος επιστημονικής μελέτης ενός ευρύτατου φάσματος επιστημών εκτός από την οικονομική. Οι πρώτες επιδράσεις παρατηρήθηκαν στον εργασιακό και επιχειρηματικό τομέα με την αύξηση της ζήτησης εποχιακού προσωπικού και την οικοδόμηση τουριστικών επιχειρήσεων σε ευνοϊκές περιοχές (νησιά). Η εμπλοκή και άλλων επιστημών (κοινωνιολογία, ανθρωπολογία, χωροταξία) στη μελέτη του τουριστικού φαινομένου επισήμανε το εύρος και το βάθος των επιπτώσεων που παρατηρούνταν στον τόπο υποδοχής από τον μαζικό οργανωμένο τουρισμό.

Η αναλυτική προσέγγιση των πολλαπλών επιπτώσεων και των λειτουργικών συσχετίσεων που παρουσιάζονται μεταξύ τους, οδήγησε στην κριτική και τελικά στην ανατροπή απόψεων για την χωρίς όρια τουριστική ανάπτυξη και τα οφέλη της. Ο προβληματισμός επικεντρώθηκε σε τρία θέματα (Τσάρτας, 1996):

1. Στην αναζήτηση νέων προτύπων τουριστικού ταξιδιού που θα έχουν λιγότερο αρνητικές επιπτώσεις στον τόπο υποδοχής.
2. Στην ανάδειξη του περιβάλλοντος και του πολιτισμού ως πόρων ανεκτίμητης αξίας, που η προστασία τους είναι επιβεβλημένη.

3. Στην επιστημονική μελέτη του τουρισμού με διεπιστημονικό τρόπο ιδιαίτερα σε ότι αφορά τα ζητήματα που σχετίζονται με την ανάπτυξη και τις επιπτώσεις της, αλλά και την αναζήτηση νέων και περισσότερο ισορροπημένων για την τοπική κοινωνία μοντέλων ανάπτυξης

Σκοπός, όλων δεν είναι η εξαφάνιση του μαζικού τουρισμού και η αντικατάσταση του από τον εναλλακτικό, αλλά η μείωση των επιπτώσεων του μαζικού τουρισμού στο μέγιστο βαθμό και αυτό θα επιτευχθεί με την προσθήκη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μέσα από την ανάλυση των οποίων θα διαπιστώσουμε την αναγκαιότητα της εφαρμογής τους.

Η γενικότερη τάση που υπάρχει τα τελευταία χρόνια σχετικά με τον εναλλακτικό τουρισμό διαμορφώνει τη σύγχρονη οικονομική δομή τόσο των δυτικών-πλουτοπαραγωγικών χωρών όσο και των υποανάπτυκτων χωρών. Σύμφωνα με διάφορες μελέτες (McIntosh & Goeldner 1987, Khan 1997, Andriotis 2003) οι εναλλακτικές τουριστικές μορφές μπορούν να αντισταθμίσουν πολλές από τις αρνητικές συνέπειες της μαζικής τουριστικής βιομηχανίας.

Οι εναλλακτικές αυτές μορφές τουρισμού συνθέτουν ένα νέο πρότυπο αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης. Πρέπει, ωστόσο, να αναφερθεί ότι συχνά γίνεται δυσδιάκριτος ο διαχωρισμός των εναλλακτικών μορφών τουρισμού τόσο από τον μαζικό τουρισμό, όσο και μεταξύ τους. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού διαφέρουν από τον μαζικό τουρισμό όταν (Σφακιανάκης Μ, 2000):

- Είναι μικρής , ελεγχόμενης και ρυθμιζόμενης κλίμακας
- Ενισχύουν οικονομικά και κοινωνικά τις τοπικές κοινωνίες
- Ελαχιστοποιούν τις αρνητικές επιδράσεις στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον
- Έχουν ποικιλία δραστηριοτήτων σε ατομική βάση
- Στηρίζονται σε βιώσιμα πρότυπα ανάπτυξης

Η σταδιακή εξειδίκευση των κινήτρων του ταξιδιού ώθησε σε μία αντίστοιχη εξειδίκευση των ταξιδιών, δημιουργώντας αυτές που ονομάζουμε νέες, ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού (Γ. Τσεκούρας, 1991).

Επιπλέον, η ανάπτυξη αυτών των νέων, ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού είχε ως συνέπεια την εμφάνιση κάποιων νέων πρωτοβουλιών ενός άλλου

τύπου τουριστικής ανάπτυξης που σέβεται περισσότερο τον τόπο υποδοχής, αλλά και τον τουρίστα. Αυτές οι μορφές χρησιμοποιήθηκαν ως βάση για την ανάπτυξη προγραμμάτων τουριστικής αειφορικής ανάπτυξης στις δεκαετίες του 70 και 80.

Συνοψίζοντας, ο εναλλακτικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από:

- ✓ Αίσθημα περιήγησης. Δίνει την δυνατότητα στον τουρίστα να αναζητήσει καινούργιους τόπους και να γνωρίσει ουσιαστικά τις περιοχές στον τόπο που θα ταξιδέψει.
- ✓ Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση. Ο εναλλακτικός τουρίστας σέβεται το περιβάλλον μέσα από τις προτεινόμενες μορφές τουρισμού.
- ✓ Αποφυγή του αστικού τρόπου ζωής.
- ✓ Λιτές ανέσεις, σημασία στο τοπίο και όχι στις υπερβολικές τουριστικές υποδομές.

Πηγή: (Τσεκούρας, 1991)

Στην περίπτωση των εναλλακτικών μορφών συναντάμε την ύπαρξη ενός κυρίαρχου ειδικού κινήτρου, το οποίο συνδέεται με τα ενδιαφέροντα, τα χόμπι ή τις συνήθειες του κάθε τουρίστα σχετικά με τη φυσιολατρία, τα ταξίδια περιπέτειας, τον αθλητισμό, την περιήγηση, το περιβάλλον, τις τοπικές παραδόσεις. Συνήθως από την φύση του ενδιαφέροντος, οι τουρίστες εναλλακτικών μορφών είναι πιο ευαισθητοποιημένοι και σέβονται το περιβάλλον, την τοπική κουλτούρα, ιστορία, έθιμα (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001).

Γενικότερα, ο εναλλακτικός τουρισμός θεωρείται εναλλαγή της τουριστικής μαζικοποίησης, λόγω των διαφορετικών πρακτικών ανάπτυξης. Σε αντίθεση με τον μαζικό τουρισμό που απαιτεί επενδύσεις μεγάλης κλίμακας, ο εναλλακτικός προωθεί τη συμμετοχή των ντόπιων πολιτών, εφόσον λειτουργεί με διαφορετική στρατηγική ανάπτυξη. Οι επενδύσεις στον εναλλακτικό τουρισμό είναι μικρής κλίμακας διότι τα κεφάλαια που διατίθενται είναι περιορισμένα και αυξάνουν το κέρδος της κοινωνίας.

Επίσης, καθοριστικό ρόλο στην άνοδο και εξέλιξη του εναλλακτικού τουρισμού έπαιξε και η αλλαγή του life style του σύγχρονου καταναλωτή. Οι καταναλωτές εξαιτίας της δυσαρέσκειας για τα τυποποιημένα προϊόντα, αναζητούν πιο εξειδικευμένα που να πλησιάζουν περισσότερο στην ικανοποίηση των δικών τους

αναγκών. Έτσι, με τον ίδιο τρόπο, πολλοί τουρίστες άρχισαν να απορρίπτουν τα προκαθορισμένα τουριστικά πακέτα και να αναζητούν κάτι διαφορετικό.

Μέσα από αυτές τις αλλαγές, ολοένα και περισσότεροι τουρίστες άρχισαν να ενδιαφέρονται για εξορμήσεις σε παρθένα μέρη, για τον παραδοσιακό τρόπο ζωής, το υγιές περιβάλλον (Boissevain, 1996). Ταυτόχρονα, λόγω της πίεσης της καθημερινότητας, πολλοί επιλέγουν μικρά διαλλείματα από την εργασία και όχι τις μεγάλες συνεχόμενες διακοπές.

1.5. Συμπεράσματα κεφαλαίου

Τα παραδείγματα εναλλακτικών μορφών που αναφέρθηκαν είναι αρκετά ώστε να πείσουν για την αξία των επιχειρηματικών σχεδίων στην αγορά των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Μέσα από την παραπάνω ανάλυση διαπιστώθηκε πως με την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού συνδέεται το θαλάσσιο και χερσαίο σύμπλεγμα, καλύπτοντας όλων των ειδών τουριστικές ανάγκες. Στο πλαίσιο αυτό τα μεγάλα νησιά μπορούν, λόγω της πληθώρας των πόρων τους, να προβάλλονται σαν αυτόνομοι προορισμοί εναλλακτικού τουρισμού αξιοποιώντας την φήμη τους σαν κλασσικοί προορισμοί. Βέβαια, όλες οι παραπάνω μορφές μπορούν να υλοποιηθούν έπειτα από έρευνα στις περιοχές και σύμφωνα με τις ανάγκες.

Τέλος, οι καινοτομικές πρωτοβουλίες των ντόπιων επιχειρηματιών συμβάλλουν στην ενίσχυση της εικόνας των Κυκλάδων σαν προορισμό εναλλακτικού τουρισμού. Βασικό ρόλο σε οποιαδήποτε αλλαγή στον τόπο έχει η συμμετοχή των πολιτών που θα βοηθήσουν στην προώθηση και διαφήμιση των ενεργειών. Εφόσον, οι τοπικοί πολίτες στηρίζουν τις τουριστικές ιδέες, θα υπάρξει σίγουρη επιτυχία και αποδοχή από τους τουρίστες. Στα επόμενα κεφάλαια θα παρουσιαστούν συμπεράσματα και προτάσεις σχετικά με την παρούσα κατάσταση και τις προοπτικές ανάπτυξης των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη Νάξο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Γενικές πληροφορίες για τη Νάξο

Η Νάξος είναι το μεγαλύτερο σε έκταση νησί των Κυκλάδων με έκταση 428 τετρ. χλμ. και βρίσκεται σε απόσταση 108 ναυτικών μιλίων από τον Πειραιά. Το βόρειο τμήμα της αντικρίζει τη Μύκονο και τη Δήλο, το νότιο τα Κουφονήσια, την Ηράκλεια και την Σχοινούσα, ανατολικά βρίσκεται η Δονούσα και δυτικά η Πάρος. Η ορεινή περιοχή καταλαμβάνει τα 246 τετρ. χλμ. και η ημιορεινή τα 41 τετρ. χλμ. Οι υψηλότερες κορυφές των βουνών της Νάξου (Ζας, Κόρωνος) έχουν ύψος 1000 μέτρα περίπου, που είναι και το μεγαλύτερο υψόμετρο στις Κυκλάδες (Κεντρική Ιστοσελίδα Δήμου Νάξου, 2014).

Το νησί της Νάξου ανήκει γεωλογικά στην Αττικοκυκλαδική μάζα και συνίσταται κυρίως από κρυσταλλοσχιτώδη και εκρηξιγενή πετρώματα, ενώ τα ιζηματογενή (τριτογενή) είναι πολύ περιορισμένης έκτασης, απαντώμενα στις λεκάνες και τις παράκτιες περιοχές. Το κλίμα της Νάξου είναι μεσογειακό με :

- ομαλές θερμοκρασίες και χαμηλό θερμομετρικό εύρος : στα πεδινά, η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι 17,9 °C και το θερμομετρικό εύρος 12°C, ενώ στα ορεινά υπάρχει διαφορά 5 °C περίπου προς το ψυχρότερο. Ο χειμώνας είναι ήπιος και η θερμοκρασία σπάνια κατεβαίνει κάτω από τους 10°C.

Στις ορεινές περιοχές βέβαια οι θερμοκρασίες είναι μικρότερες και κάποιες φορές παρουσιάζονται έντονες χιονοπτώσεις. Το καλοκαίρι οι θερμοκρασίες είναι χαμηλότερες από άλλες περιοχές της Ελλάδας και μικρότερες από 26°C (Κεντρική Ιστοσελίδα Δήμου Νάξου, 2014) .

- ισχυρούς ανέμους

- ξηρό κλίμα: η μέση ετήσια σχετική υγρασία στα πεδινά είναι 70% (65-75%), ενώ στα ορεινά φθάνει και το 85%.

- χαμηλές βροχοπτώσεις: όπως και στις υπόλοιπες Κυκλάδες

2.1 Στατιστικά - Δημογραφικά στοιχεία

Ο μόνιμος πληθυσμός του νησιού σύμφωνα με τις απογραφές 2001-2011 έχει αυξηθεί αρκετά. Στο σύνολο των Κυκλάδων η Νάξος κατέχει την πρώτη θέση στο σύνολο του μόνιμου πληθυσμού, ακολουθεί η Σύρος και στην τρίτη θέση η Άνδρος.

Πίνακας: Πραγματικός πληθυσμός Νάξου 1951-2011

ΠΙΝΑΞ 1 ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΝΑΞΟΥ : 1951-2011																
	Ε Τ Η (ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ)							ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΑΠΟ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΕΙΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΝ						ΜΕΤΑΒΟΛΗ 1951-2011		ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%) 1951-2011
	Πραγματικός πληθυσμός															
	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011	1951-1961	1961-1971	1971-1981	1981-1991	1991-2001	2001-2011	ΑΠΟΛΥΤΗ	ΕΠΙ ΤΟΣΕ *	
1 ΧΩΡΑ ΝΑΞΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΗΣ	2,547	2,638	3,055	3,844	4,442	6,727	7,596	91	417	789	598	2,285	869	5,049	198.2	1.84
2 ΑΓ. ΑΡΣΕΝΙΟΣ	966	959	958	958	1,016	1,207	1,422	-7	-1	10	48	191	215	456	47.2	0.45
3 ΑΠΕΡΑΘΟΥ	1,889	1,453	977	1,017	1,024	1,078	914	-436	-476	40	7	54	-164	-975	-51.6	-1.12
4 ΒΙΒΛΟΣ	916	828	762	742	655	807	673	-88	-66	-20	-87	152	-134	-243	-26.5	-0.25
5 ΓΑΛΑΝΑΔΟ	431	405	361	313	299	425	459	-26	-44	-48	-14	126	34	28	6.5	-0.03
6 ΓΑΛΗΝΗ	275	232	204	178	192	192	272	-43	-28	-26	14	0	80	-3	-1.1	-0.72
7 ΓΛΙΝΑΔΟ	658	655	598	563	558	509	576	-3	-57	-35	-5	-49	67	-82	-12.5	-0.51
8 ΔΑΜΑΡΙΩΝΑΣ	881	770	646	522	513	557	496	-111	-124	-124	-9	44	-61	-385	-43.7	-0.91
9 ΔΑΝΑΚΟΣ	152	137	131	126	157	162	67	-15	-6	-5	31	5	-95	-85	-55.9	0.13
10 ΕΓΓΑΡΕΣ	326	207	129	153	219	197	176	-119	-78	24	66	-22	-21	-150	-46.0	+1.00
11 ΚΕΡΑΜΩΤΗ	203	195	123	106	119	76	56	-8	-72	-17	13	-43	-20	-147	-72.4	+1.95
12 ΚΙΝΙΔΑΡΟΣ	596	473	392	337	291	501	405	-123	-81	-55	-46	210	-96	-191	-32.0	-0.35
13 ΚΟΡΩΝΙΔΑ	1,535	1,376	868	715	591	572	611	-159	-508	-153	-124	-19	39	-924	-60.2	+1.52
14 ΚΟΡΩΝΟΣ	1,237	1,132	752	644	848	744	709	-105	-380	-108	204	-104	-35	-528	-42.7	-0.92
15 ΜΕΛΑΝΕΣ	767	849	729	630	605	649	647	82	-120	-99	-25	44	-2	-120	-15.6	-0.28
16 ΜΕΣΗ	246	206	138	110	118	116	98	-40	-68	-28	8	-2	-18	-148	-60.2	+1.52
17 ΜΟΝΗ	461	365	299	260	215	230	215	-96	-66	-39	-45	15	-15	-246	-53.4	+1.26
18 ΠΟΤΑΜΙΑ	499	420	326	248	258	362	285	-79	-94	-78	10	104	-77	-214	-42.9	-0.93
19 ΣΑΓΚΡΙ	647	515	428	439	389	513	558	-132	-87	11	-50	124	45	-89	-13.8	-0.25
20 ΣΚΑΔΟ	402	315	162	99	124	126	83	-87	-153	-63	25	2	-43	-319	-79.4	-2.60
21 ΦΙΛΙΟΤΙ	1,947	1,669	1,475	1,474	1,679	1,803	1,476	-278	-194	-1	205	124	-327	-471	-24.2	-0.46

ΠΙΝΑΞ 1 ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΝΑΞΟΥ : 1951-2011																
	Ε Τ Η (ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ)							ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΑΠΟ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΕΙΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΝ						ΜΕΤΑΒΟΛΗ 1951-2011		ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%) 1951-2011
	Πραγματικός πληθυσμός															
	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011	1951-1961	1961-1971	1971-1981	1981-1991	1991-2001	2001-2011	ΑΠΟΛΥΤΗ	ΕΠΙ ΤΟΣΕ *	
22 ΧΑΛΚΕΙΟ	1,012	904	688	549	526	635	546	-108	-216	-139	-23	109	-89	-466	-46.0	+1.02
ΣΥΝΟΛΟ ΝΗΣΟΥ	18,593	16,703	14,201	14,037	14,838	18,188	18,340	-1,890	-2,502	-164	801	3,350	152	-253	-1.4	-0.02

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ
Επεξεργασία: Κωστής Στ. Λεβογιάννης

ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜ.ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΝΑΞΟΥ 2011:
ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜ.ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΔΡΥΜΑΛΙΑΣ 2011:

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία: Κωστής Στ. Λεβογιάννης, Μάρτιος 2014

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρείται η μείωση του πραγματικού πληθυσμού από δεκαετία σε δεκαετία. Συγκεκριμένα, συνολικά από 18.593 κατοίκους το 1951 μειώθηκαν σε 14.838 το 1991, μια μείωση της τάξης του 20%. Χαρακτηριστικό είναι ότι τις μεγαλύτερες μειώσεις παρουσιάζουν οι ορεινές περιοχές με κύρια την Κορωνίδα (μείωση 61% από 1.535 σε 591 κατοίκους) και ακολουθούν ο Κυνίδαρος (-51%), το Χαλκί (-48%), η Απείρανθος (-46%), η Κεραμοτή (-41%) κλπ. Από τις λοιπές Κοινότητες, το Φιλώτι είναι η μοναδική που εμφανίζει τη μεγαλύτερη αντίσταση στη γενική πτώση, με κάμψη της τάξης του 14% και ακολουθούν οι Κοινότητες Γλινάδου, Βίβλου.

Οι λόγοι των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων οφείλονται στη γεωγραφική κίνηση καθώς και στη μετανάστευση του πληθυσμού. Στο διάστημα 1951-1991 ο πληθυσμός της Χώρας αυξήθηκε από 2.547 άτομα το 1951 σε 4.442 το 1991, αύξηση κατά 74,4% σε σχέση με τη μείωση κατά 35,2% του αγροτικού πληθυσμού στο ίδιο διάστημα και 20,2% του συνολικού αριθμού κατοίκων του Νησιού. Ο πληθυσμός της πρωτεύουσας αποτελούσε το 13,7% του συνολικού πληθυσμού του Νησιού το 1951, αλλά έφτασε το 1991 στο 29,9%.

Αξιοσημείωτο αποτελεί το γεγονός ότι ενώ κατά το διάστημα 1961-1971 εμφανίζουν μείωση όλες οι Κοινότητες ανεξαιρέτως, ο Δήμος Νάξου παρουσιάζει αύξηση. Σύμφωνα ωστόσο, με την απογραφή του 1991, παρατηρείται αναστροφή της μειωτικής πορείας του μεγέθους του πληθυσμού εκτός του Δήμου Νάξου και σε 11 Κοινότητες, ενώ μείωση παρατηρείται σε 10. Τη μεγαλύτερη αύξηση μεταξύ των ετών 1981-1991, ακόμα και από αυτή του Δήμου Νάξου, εμφανίζει η Κόρωνος (31,7%), ενώ τη μεγαλύτερη μείωση η Κορωνίδα (-17,3%).

Ωστόσο, παρά την εμφανιζόμενη αύξηση του πληθυσμού ορισμένων Κοινοτήτων την περίοδο 1981-1991, ουσιαστικά παρουσιάζεται πλήρης ανατροπή της πυραμίδας των ηλικιών και σημαντικότερη μείωση των νέων και παιδιών (την περίοδο 1981-97 σταμάτησαν να λειτουργούν τα Δημοτικά Σχολεία κάποιων ορεινών κυρίως Κοινοτήτων). Ο αριθμός των μαθητών της ίδια χρονική περίοδο στις Κοινότητες της Ορεινής Νάξου παρουσιάζει μείωση κατά 80%. Αυτό δείχνει ότι οι Ορεινές Κοινότητες χάνουν ραγδαία τον ενεργό πληθυσμό τους και κατά συνέπεια τον δυναμισμό τους. Παρά ταύτα κρίνεται ότι είναι δυνατή η αντιστροφή με την εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων πολιτικής.

Διάγραμμα: Μόνιμος πληθυσμός νήσου Νάξου 2001-2011

Πηγή: Ιδία επεξεργασία με στοιχεία της ΕΣΥΕ

Παρόλα αυτά στο παραπάνω γράφημα αυξανόμενη τάση του μόνιμου πληθυσμού στη νήσο Νάξο τα έτη 1991-2011. Η μεταβολή του πληθυσμού ανέρχεται 40,55% για τα έτη 1981-2001 και 34,04% για τα έτη 1991-2001 (ΕΣΥΕ).

2.1.1 Ηλικιακές πυραμίδες

Η ύπαρξη σοβαρών προβλημάτων στο νησί της Νάξου όπως η ανεργία (περιορισμένες επιλογές και θέσεις εργασίας), η υγεία (ελλιπής ιατρικός εξοπλισμός και ελλιπές ιατρικό προσωπικό), η εκπαίδευση, ωθούν το νεανικό πληθυσμό να εγκαταλείψει τη Νάξο. Ο Δήμος Δρυμαλίας έχει συνολικό νεανικό πληθυσμό 1123 άτομα, παραγωγικό 3508 και γεροντικό 1165. Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι ο δείκτης γήρανσης του Δήμου Δρυμαλίας είναι 104% σε αντίθεση με αυτόν του δήμου Νάξου που αγγίζει το 37% (ΕΣΥΕ, 2001).

Ο δείκτης εξάρτησης, ο οποίος απεικονίζει τη σχέση μεταξύ του γεροντικού πληθυσμού και του αθροίσματος του νεανικού και παραγωγικού πληθυσμού, στο Δήμο Δρυμαλίας είναι 65% και στο Δήμο Νάξου είναι 54%. Οι κοινότητες που έρχονται πρώτες στον γεροντικό πληθυσμό είναι η κοινότητα της Απειράνθου, του Χαλκίου, της Ποταμιάς και του Σαγκρίου. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η

Νάξος έχει δείκτη γήρανσης 80% επί του συνόλου των Κυκλάδων που είναι 87%. Η ύπαρξη σοβαρών προβλημάτων στο νησί της Νάξου όπως η ανεργία (περιορισμένες επιλογές και θέσεις εργασίας), η ελλιπής υγειονομική περίθαλψη (ελλιπής ιατρικός εξοπλισμός και η έλλειψη ιατρικού προσωπικού), της εκπαίδευσης, ωθούν το νεανικό πληθυσμό να εγκαταλείπει τη Νάξο.

Τέλος, χαρακτηριστικό είναι από το σύνολο του πληθυσμού της επαρχίας της Νάξου (6.776 είναι άντρες και 5.875 γυναίκες) ο ενεργός πληθυσμός εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 1346 γυναίκες που καλύπτουν μόνο το 22,9% του πληθυσμού τους, σε αντίθεση με τους 4.886 άντρες που καλύπτουν το 83,1% του συνόλου τους.

2.1.2 Επαγγελματική διάρθρωση και εκπαίδευση πληθυσμού

Το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων του Νησιού (85%) περίπου, αποτελείται από άτομα που είτε είναι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης, είτε δεν έχουν τελειώσει τη στοιχειώδη εκπαίδευση ή είναι αγράμματοι. Μόνο το 10% είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης και ένα 4% συνολικά αποτελούν άτομα που έχουν φτάσει σε ΑΕΙ, ΤΕΙ ή άλλες ανώτερες σχολές.

Όμως, τα τελευταία χρόνια μειώνεται ο αριθμός των μαθητών κυρίως στα σχολεία της Ορεινής Νάξου. Αυτό συμβαίνει κυρίως λόγω της μετανάστευσης που πραγματοποιείται από τα ορεινά χωριά στην πεδινή Νάξο και ιδιαίτερα στη Χώρα της Νάξου. Ενθαρρυντική ωστόσο είναι η λειτουργία του ΤΕΕ και του ΙΕΚ Φιλωτίου.

Όσο αφορά την επαγγελματική διάρθρωση, στις αγροτικές περιοχές, η συντριπτική πλειοψηφία του ενεργού πληθυσμού σε ποσοστό 81% είναι άντρες (από 4.481 άτομα τα 3.630) και μόνο το 19% είναι γυναίκες (851), από τους οποίους το 45,4% ασχολείται με τη γεωργία (45- 69 χρόνων), το 18% με κατασκευές (30-49 χρόνων) και οι υπόλοιποι μοιράζονται στα ορυχεία, στο εμπόριο, στις υπηρεσίες. Αντίστοιχα στοιχεία εμφανίζουν και οι πεδινές και ορεινές περιοχές του Νησιού, με μόνη διαφορά ότι εκεί αυξάνεται το ενεργό δυναμικό στις υπηρεσίες, καθώς και στους λοιπούς τομείς (κατασκευές κλπ).

Στην ορεινή περιοχή κύρια κατεύθυνση είναι η κτηνοτροφία μικρών ζώων, η αμπελοκαλλιέργεια και η ελαιουργία. Η κτηνοτροφία κυριαρχεί στην ανατολική

Νάξο, με ποσοστά από 40% έως 45% του συνόλου του αγροτικής (γεωργικής και κτηνοτροφικής) παραγωγής.

Πίνακας: Κατανομή Γεωργικών εκμεταλλεύσεων

ΔΗΜΟΣ/ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	<i>Εκμεταλλεύσεις & Καλλιερ. Εκτάσεις αυτών Σύμφωνα με τον τόπο απογραφής του κατόχου</i>						
	Σύνολο		Μικτές		Γεωργικές		Κτηνοτροφικές
	ΕΚΜ.	ΕΚΤ.	ΕΚΜ.	ΕΚΤ.	ΕΚΜ.	ΕΚΤ.	
<i>Δ. Νάξου</i>	1.635	38.150	989	32.271	620	5.879	24
<i>Δ. Δρυμαλίας</i>	1.526	122.142	723	107.010	801	15.127	2
ΣΥΝΟΛΟ	3.161	160.292	1.712	139.281	1.421	21.006	26

Πηγή: Αναπτυξιακή Εταιρεία Αριάδνη Α.Ε. 1999 σελ26-33

Στο δευτερογενή τομέα, τον τομέα της μεταποίησης είναι περιορισμένος ο πληθυσμός που ασχολείται. μόνο στο δήμο Νάξου φθάνει σε ποσοστό 10% του τοπικού εισοδήματος. Αφορά την επεξεργασία της αγροτικής παραγωγής (κυρίως τυρί, και λοιπά γαλακτοκομικά προϊόντα, αλλά και κρασί, ρακί και κίτρο Νάξου). Το 38% της απασχόλησης της βιοτεχνίας συγκεντρώνεται στον κλάδο τροφίμων, ενώ ένα 12% στο κλάδο ορυκτών (σμύριδα - κατεργασία μαρμάρου) καθώς και σημαντικό μέρος στον τομέα παραγωγής προϊόντων από ξύλο.

Γενικά, όσον αφορά την επιχειρηματική δραστηριότητα στο νησί, σύμφωνα με στοιχεία του Εμπορικού Επιμελητηρίου Κυκλάδων, παρατηρείται ένας καταμερισμός μεταξύ των επαγγελματιών, βιοτεχνών, εμπόρων και τουριστικών επαγγελματιών. Συγκεκριμένα, ως προς τον αριθμό τους, οι επαγγελματίες κατέχουν το 41% της επιχειρηματικής δραστηριότητας, οι βιοτεχνίες το 24%, οι έμποροι το 21% και ο τουρισμός το 14%. Στην Νάξο το σύνολο των Βιοτεχνιών είναι 334, από αυτές 174 βρίσκονται στη Χώρα της Νάξου και οι υπόλοιπες 160 στις κοινότητες (Αναπτυξιακή Εταιρεία Αριάδνη Α.Ε., 1999, σελ41).

Οι απασχολούμενοι στον τομέα του εμπορίου, οι πωλητές, με βάση στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. (απογραφή 1991) ανέρχονται σε 197 άτομα. Από αυτούς οι 133 είναι άνδρες και οι 64 γυναίκες. Οι απασχολούμενοι συνολικά στον τομέα παροχής υπηρεσιών (τριτογενή) ανέρχονται σε 924 άτομα από τους οποίους 590 είναι άνδρες και 334 γυναίκες (Αναπτυξιακή Εταιρεία Αριάδνη Α.Ε., 1999).

Η μεταφορά προϊόντων και η μετακίνηση ανθρώπων από και προς το νησί της Νάξου, διεξάγεται σχεδόν αποκλειστικά με τα πλοία ενώ υπάρχει περιορισμένη αεροπορική σύνδεση. Το καλοκαίρι τόσο οι ακτοπλοϊκές όσο και οι αεροπορικές εταιρείες αυξάνουν τον αριθμό των δρομολογίων τους για την κάλυψη των ιδιαίτερα αυξημένων αναγκών. Οι ακτοπλοϊκές συνδέσεις το καλοκαίρι είναι πυκνές με Ferry-Boat, υδροπτέρυγα και μικρότερα πλοία διασύνδεσης μεταξύ των νησιών. Αυτό που διαφαίνεται ως συνεχής έλλειψη είναι η μη ύπαρξη εμπορικού λιμένα και κατά συνέπεια ο περιορισμένος αριθμός εμπορικών πλοίων που ελλιμενίζουν για την εξυπηρέτηση των αναγκών στις μεταφορές. Οι μετακινήσεις στο εσωτερικό του νησιού, διεξάγονται κυρίως με ιδιωτικής χρήσεως αυτοκίνητα, ενοικιαζόμενα αυτοκίνητα (περίπου 200), με τα τοπικά ταξί και με τα λεωφορεία του ΚΤΕΛ Νάξου. Το ΚΤΕΛ, ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες διατηρεί πυκνή σύνδεση προς τις παραλίες του Αγ. Προκοπίου και της Αγ. Άννας, ενώ βελτιώνει κάπως την συχνότητα σύνδεσης της χώρας με τις κοινότητες της πεδινής, ορεινής και ημιορεινής Νάξου (Αναπτυξιακή Εταιρεία Αριάδνη Α.Ε. 1999 σελ57).

2.2 Οικονομικά στοιχεία

Η περιοχή χαρακτηρίζεται για τον αγροτικό της χαρακτήρα. Οι παλαιοί οικισμοί γενικά βρίσκονται στο εσωτερικό του νησιού και οι κάτοικοι τους ασχολούνται με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Στο ορεινό τμήμα παραδοσιακά μεγάλο μέρος του πληθυσμού απασχολούνταν με την εξόρυξη της σμύριδας.

Το ορεινό αυτό τμήμα, που είναι και το μεγαλύτερο σε έκταση σε σχέση με το υπόλοιπο νησί, αντιμετωπίζει σήμερα σοβαρά προβλήματα στους τομείς απασχόλησης-εισοδήματος με αποτέλεσμα την συνεχή μείωση του ενεργού πληθυσμού στην περιοχή της ορεινής Νάξου.

Αντίθετα με το ορεινό, το πεδινό τμήμα της Νάξου παρουσιάζει δυναμική αναπτυξιακή πορεία. Η ανάπτυξη οφείλεται κυρίως στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης στον τομέα του τουρισμού και των κατασκευών. Ο δευτερογενής τομέας έχει μικρή συμμετοχή στο τοπικό εισόδημα και δεν πραγματοποιήθηκαν σοβαρές επενδύσεις τα τελευταία χρόνια.

Τα αποτελέσματα της μονομερούς (μονοτομιακής) ανάπτυξης είναι εμφανή και σημαντικά. Η διάσταση του προβλήματος έχει πλέον δημιουργήσει σοβαρή ανισορροπία τόσο στην ανάπτυξη μεταξύ των τομέων παραγωγής, όσο και στην τοπική (γεωγραφικού χώρου) ανάπτυξη. Τα δυσμενή αποτελέσματα από την ανισορροπία είναι εμφανή και χρήζουν παρέμβασης για την αντιμετώπισή τους.

Η διάκρισή τους μπορεί να γίνει κυρίως σε:

♦ Ανισόρροπη ανάπτυξη μεταξύ των τομέων παραγωγής. Η επέκταση του τριτογενή τομέα γίνεται μονομερώς, χωρίς την παράλληλη ανάπτυξη ή οργανωμένη υποστήριξη των άλλων παραγωγικών τομέων. Η γεωργική γη συρρικνώνεται προς όφελος των τουριστικών εγκαταστάσεων, ενώ τροποποιούνται σημαντικά οι αξίες της γης σε τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές συμπιέζοντας την αγροτική εκμετάλλευση. Ο δευτερογενής τομέας δεν έχει ωφεληθεί από την τουριστική συγκέντρωση.

♦ Επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον. Η άναρχη τουριστική επέκταση συνοδεύτηκε με άναρχη δόμηση, αλλά και περιορισμένη παρέμβαση στις υποδομές. Αποτελέσματα αυτών είναι η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος στις περιοχές τουριστικής συγκέντρωσης.

Καθώς ο τουρισμός αναπτύσσεται στην πεδινή ζώνη γύρω από την Χώρα έχουμε μια μετακίνηση του πληθυσμού από τα ορεινά χωριά προς την παραθαλάσσια και πεδινή ζώνη.

Ταυτόχρονα πέρα από τη μείωση του πληθυσμού της ορεινής Νάξου σε όφελος της πεδινής περιοχής, έχουμε σοβαρές αλλαγές στο επίπεδο των οικονομικών δραστηριοτήτων που επηρεάζουν καθοριστικά την ποιότητα ζωής ανάμεσα στις δυο ζώνες άνισης ανάπτυξης. Στην πεδινή - παραθαλάσσια ζώνη αναπτύσσονται συνεχώς νέες οικονομικές δραστηριότητες που δημιουργούν πολλές (έστω και εποχιακές) νέες θέσεις εργασίας στους τομείς:

α. του τουρισμού (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, διαμερίσματα).

β. της οικοδομικής δραστηριότητας.

γ. της εστίασης - αναψυχής.

δ. των υπηρεσιών (διανομή, ασφάλειες, λοιπές υπηρεσίες).

Έτσι τα εισοδήματα και το επίπεδο της ποιότητας ζωής στην παραθαλάσσια - πεδινή ζώνη συνεχώς αυξάνονται αντίθετα με την ορεινή ζώνη την οποία σταδιακά εγκαταλείπει ο πληθυσμός της καθώς οι παραγωγικές δομές αποδιαρθρώνονται, τα εισοδήματα μειώνονται και η ψαλίδα της διαφοράς σε σχέση με το υπόλοιπο νησί μεγαλώνει.

2.3 Υποδομές και περιβαλλοντική αξία στο νησί

Στη Νάξο υπάρχουν αρκετοί οικισμοί οι οποίοι διατηρούν τη φυσιογνωμία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής των Κυκλάδων. Το ένα τρίτο περίπου των οικισμών του νησιού έχουν χαρακτηριστεί με Προεδρικά Διατάγματα ως παραδοσιακοί οικισμοί και έχουν οριστεί συγκεκριμένοι όροι δόμησης που καθορίζουν την αρτιότητα των οικοπέδων αλλά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κατοικιών με σκοπό την διατήρηση της τοπικής αρχιτεκτονικής και του χαρακτηριστικού χρώματος των Κυκλάδων. Οι οικισμοί αυτοί αφορούν στο 40% περίπου του συνολικού πληθυσμού του νησιού και οι περισσότεροι από αυτούς είναι ορεινοί (Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) της Χώρας της Νάξου (ΦΕΚ 207/18-3-86).

Πίνακας: Παραδοσιακοί Οικισμοί Νάξου

ΔΗΜΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	Δ.Δ.(πληθυσμός)	ΟΙΚΙΣΜΟΙ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	Π.Δ. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥ ΠΑΡΑΔ. ΟΙΚΙΣΜΩΝ & ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ		
Δρυμαλίας	5914	Χαλκείου	526	Χαλκί	323	Π.Δ.ΦΕΚ 504Δ/14.7.88	
				Κεραμί		Π.Δ.ΦΕΚ 504Δ/14.7.88	
				Ακαδημοί		Π.Δ.ΦΕΚ 504Δ/14.7.88	
				Καλόζυλος		Π.Δ.ΦΕΚ 504Δ/14.7.88	
			Απεράθου	1024	Απείρανθος	762	Π.Δ. ΦΕΚ 594Δ/13.11.78
			Δαμαριώνα	513	Δαμαριώνας	313	Π.Δ. ΦΕΚ 594Δ/13.11.78
			Κεραμωτής	119	Κεραμωτή	119	Π.Δ.ΦΕΚ 504Δ/14.7.88
			Κορωνίδα	591	Κορωνίδα	359	Π.Δ.ΦΕΚ 504Δ/14.7.88
			Αγιά	21	Π.Δ.ΦΕΚ 504Δ/14.7.88		
	Κορόνου	848	Κόρωνος	693	Π.Δ.ΦΕΚ 504Δ/14.7.88		
	Μονής	215	Μονή	215	Π.Δ.ΦΕΚ 504Δ/14.7.88		
	Φύλωντιου	1679	Φύλωντι	1576	Π.Δ.ΦΕΚ 504Δ/14.7.88		
Δήμος Δρυμαλίας 5.914							

Πηγή: Υπουργείο Αιγαίου, 1998

Η κατανομή των χρήσεων γης εξαρτάται από τη μορφολογία της Νάξου. Το 25% της συνολικής έκτασης αποτελούν οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις οι οποίες βρίσκονται στην πλειοψηφία τους στα δυτικά πεδινά τμήματα. Το υπόλοιπο της έκτασης καλύπτεται από δασικές και θαμνώδης εκτάσεις. Οι βοσκότοποι είναι διάσπαρτοι, μη οργανωμένοι. Ο τουρισμός εντοπίζεται μόνο στην περιοχή της Χώρας Νάξου, ενώ στους υπόλοιπους οικισμούς αναμειγνύεται με την οικιστική χρήση, κύρια ως ενοικιαζόμενα δωμάτια.

Η αγορά ακινήτων στην Νάξο παραμένει σε χαμηλά επίπεδα τόσο από την άποψη του αριθμού αγοραπωλησιών, όσο και των διαμορφωμένων τιμών σε σχέση με τις υπόλοιπες Κυκλάδες. Μάλιστα, ο αριθμός των αγοραπωλησιών παρουσιάζει μια φθίνουσα πορεία με την μεγαλύτερη πτώση να παρουσιάζεται στα αγροκτήματα. Όμως όσον αφορά στην αξία των μεταβιβάσεων παρουσιάζεται σημαντική αύξηση της τάξης του 55%. Άρα η μέση αξία αγοραπωλησίας ακολουθεί μια ανοδική πορεία. Μεγαλύτερη είναι η αύξηση σε οικοδομές και οικόπεδα. Από άποψη συνολικής αξίας τα αγροκτήματα παραμένουν το πιο σημαντικό τμήμα της αγοράς ακινήτων (Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Νάξου).

Οι τιμές γης παρουσιάζουν σοβαρές διαφοροποιήσεις που δεν απαντώνται στα υπόλοιπα νησιά των Κυκλάδων, λόγω της εξαιρετικά ανισόμετρης ανάπτυξης του νησιού.

2.4 Τουρισμός στη Νάξο

Παρά την έλλειψη φυσικού λιμένα, η χώρα της Νάξου άκμασε ήδη από την Κυκλαδίτικη και Μυκηναϊκή περίοδο. Η σημερινή ζωή της πόλης εξαρτάται κυρίως από τον τουρισμό και τις οικοδομές και δευτερευόντως από το εμπόριο κηπευτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και μαρμάρου. Με περίπου 21.000 μόνιμους κατοίκους (2011) και ίσους και περισσότερους επισκέπτες, οι πυκνότητες το καλοκαίρι είναι πολύ υψηλές, ιδίως στις νέες τουριστικές περιοχές όπως του Άη Γιώργη (Ν. Δανηλίδης, 2002).

Εικόνα 9: Προβολή τουριστικής περιοχής Αη Γιώργη

Πηγή: Ν. Δανηλίδης, 2002

Η τουριστική αυτή εξέλιξη έχει αυξήσει κατακόρυφα τα εισοδήματα, έχει αλλάξει ριζικά το παραλιακό μέτωπο, έχει ωθήσει την πόλη σε συνεχής επεκτάσεις και έχει δημιουργήσει μεγάλες πιέσεις στις αξίες γης των ακινήτων. Στη δεκαετία 1995-2005 η τουριστική ανάπτυξη εισχώρησε στο εσωτερικό των οικισμών, μετατρέποντας τις παραδοσιακές χρήσεις και κατοικίες σε χρήσεις υπέρ-τοπικές, εστίασης, διασκέδασης και εμπορίου. Έτσι, ικανοποιούν τον όλο και αυξανόμενο μαζικό τουρισμό που εισέρχεται στο νησί (Ν. Δανηλίδης, 2002).

Εικόνες 10, 11: Εξέλιξη του εμπορικού δρόμου

Πηγές: Κ. Χατζημιχάλης, 2009

Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη την περίοδο Αυγούστου-Οκτωβρίου 2012⁵, είναι συντριπτική η πλειοψηφία των Ελλήνων επισκεπτών του δείγματος – σε ποσοστό 81% – είναι κάτοικοι της Αττικής. Οι άλλες περιοχές της χώρας έχουν μικρή εκπροσώπηση μεταξύ των ερωτηθέντων. Ακόμη, οι Έλληνες επισκέπτες έχουν συγκριτικά με τους ξένους τουρίστες διπλάσια μέση παραμονή στη Νάξο, αφού – σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων – πραγματοποίησαν περί τις 12 διανυκτερεύσεις στο νησί έναντι 6 διανυκτερεύσεων από πλευράς των ξένων επισκεπτών. Ακόμη και αν αφαιρεθούν από το δείγμα όσοι έχουν μια ιδιαίτερα μακρά παραμονή στο νησί που ξεπερνά τις 30 ημέρες (συνήθως πρόκειται για άτομα με καταγωγή από τη Νάξο· αποτελούν το 12% των Ελλήνων επισκεπτών), η μέση παραμονή των Ελλήνων ανέρχεται στις 9 διανυκτερεύσεις (Κ. Χατζημιχάλης, 2009).

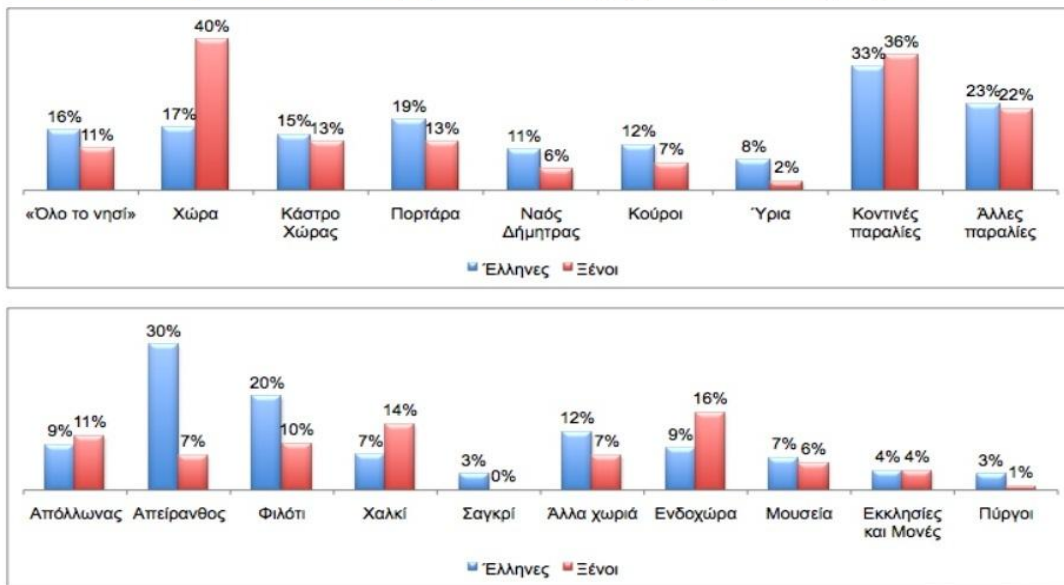
Τόσο οι Έλληνες όσο και οι ξένοι τουρίστες επισκέπτονται πρωτίστως τις τοποθεσίες που βρίσκονται στη Χώρα ή σε μικρή απόσταση από αυτήν και ιδίως το Κάστρο, την Πορτάρα και τις κοντινές προς τη Χώρα παραλίες. Ιδίως οι ξένοι ανέφεραν σε ποσοστό 40% ότι εξερεύνησαν τη Χώρα, ενώ από 13% ανέφεραν ειδικότερα ότι επισκέφτηκαν την Πορτάρα και το Κάστρο.

Αντιθέτως, οι Έλληνες επισκέπτονται σε υψηλότερη αναλογία τους πιο απομακρυσμένους προορισμούς, όπως λ.χ. τα ιστορικά μνημεία και τα χωριά της Νάξου (ιδίως την Απείρανθο και το Φιλότι). Εξαίρεση αποτελεί το Χαλκί, καθώς και η ορεινή ενδοχώρα, η οποία είναι σαφώς πιο δημοφιλής μεταξύ των ξένων επισκεπτών, οι οποίοι αναφέρουν πρωτίστως το Ζα ως προορισμό τους. Ένας στους τρεις τουρίστες – Έλληνες και ξένοι – επισκέφτηκαν τις κοντινές προς την πόλη παραλίες, ενώ κάπως μικρότερο – περί το 22% – είναι το ποσοστό όσων ανέφεραν ότι πήγαιναν στις πιο απομακρυσμένες παραλίες (Naxos-news, 2013).

Διάγραμμα 1: Ποσοστά επισκεπτών στα αξιοθέατα του νησιού

⁵ Η έρευνα έγινε μέσω της διενέργειας προσωπικών συνεντεύξεων με αναχωρούντες επισκέπτες στο λιμάνι της Νάξου. Η έρευνα υλοποιήθηκε για λογαριασμό του Δήμου Νάξου και Μικρών Κυκλάδων από την ομάδα συνεργατών της Ένωσης Ξενοδόχων Νάξου. Ο σχεδιασμός της έρευνας, η ετοιμασία και η στατιστική επεξεργασία των ερωτηματολογίων καθώς και η σύνταξη της παρούσας έκθεσης έγινε από το Δημήτρη Κούτουλα, σύμβουλο του Δήμου σε θέματα τουρισμού.

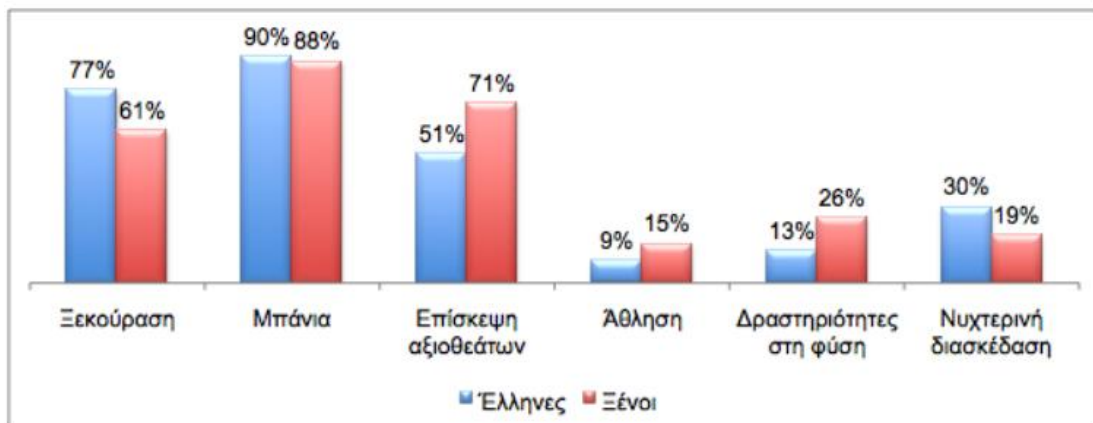
Ποσοστό των τουριστών που επισκέφθηκαν τα εκάστοτε μέρη και αξιοθέατα της Νάξου

Πηγή: Naxos-news, 2013

Οι δραστηριότητες που επιδίδονται οι επισκέπτες στη Νάξο είναι τα θαλάσσια μπάνια τα οποία αποτελούν συχνότερη δραστηριότητα με ποσοστό γύρω στο 90%. Επίσης, υψηλά ποσοστά έχουν η ξεκούραση – ιδίως μεταξύ των Ελλήνων – καθώς και οι επισκέψεις σε αξιοθέατα πρωτίστως από πλευράς των ξένων τουριστών. Συγκριτικά με τους Έλληνες, οι ξένοι δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για άθληση και δραστηριότητες στη φύση όπως την πεζοπορία, ενώ η νυχτερινή διασκέδαση έχει για αυτούς μικρότερη σημασία.

Διάγραμμα 2: Δραστηριότητες στις οποίες επιδίδονται οι επισκέπτες της Νάξου

Πηγή: Έκθεση Συμπερασμάτων για την Έρευνα Ικανοποίησης Επισκεπτών Νάξου 2012 • Δρ. Δημήτρης Κούτουλας

Συγκεκριμένα, τα μέρη που επισκέπτονται συνήθως τόσο οι Έλληνες όσο και οι ξένοι τουρίστες είναι οι τοποθεσίες που βρίσκονται στη Χώρα ή σε μικρή απόσταση από αυτήν και ιδίως το Κάστρο, την Πορτάρα και τις κοντινές προς τη Χώρα παραλίες. Ιδίως οι ξένοι ανέφεραν σε ποσοστό 40% ότι εξερεύνησαν τη Χώρα, ενώ από 13% ανέφεραν ειδικότερα ότι επισκέφτηκαν την Πορτάρα και το Κάστρο.

Αντιθέτως, οι Έλληνες επισκέπτονται σε υψηλότερη αναλογία τους πιο απομακρυσμένους προορισμούς, όπως λ.χ. τα ιστορικά μνημεία και τα χωριά της Νάξου (ιδίως την Απείρανθο και το Φιλότι). Εξαίρεση αποτελεί το Χαλκί καθώς και η ορεινή ενδοχώρα, η οποία είναι σαφώς πιο δημοφιλής μεταξύ των ξένων επισκεπτών, οι οποίοι αναφέρουν πρωτίστως το Ζα ως προορισμό τους.

Όλα τα παραπάνω συμπεράσματα μας υποδεικνύουν την ανάγκη για ανανέωση και επαναπροσδιορισμό των μορφών τουρισμού που παρέχονται στη νήσο Νάξο.

2.4.1 Το προφίλ του τουρίστα της Νάξου

Με βάση την έρευνα του ΣΕΤΕ⁶ κατά το έτος 2011, οι τουρίστες της Νάξου:

- ❖ Στην πλειοψηφία είναι άνδρες
- ❖ Οι ηλικίες: (κυρίως) 30-50 ετών & (δευτερευόντως) 51-64 ετών
- ❖ Είναι επαγγελματικά καταξιωμένοι
- ❖ Έχουν υψηλότερο διαθέσιμο εισόδημα από το μέσο τουρίστα
- ❖ Διαθέτουν υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο από το μέσο τουρίστα
- ❖ Συμμετέχουν σε ποικίλες δραστηριότητες
- ❖ Χρησιμοποιούν διάφορες πηγές για άντληση πληροφοριών
- ❖ Είναι περιπετειώδεις και έμπειροι ταξιδιώτες
- ❖ Ενδιαφέρονται για τον πολιτισμό του προορισμού
- ❖ Δαπανούν μεγάλο ποσοστό του ταξιδιωτικού προϋπολογισμού σε δραστηριότητες γαστρονομικού ενδιαφέροντος

⁶ Σύνδεσμος Ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων

2.5 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στη Νάξο

Η Νάξος είναι ένα νησί που έχει αποδείξει σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία ότι έχει σταθερό τουρισμό κάθε χρόνο και παράλληλα αναπτύσσει νέες μορφές σύμφωνα με τις απαιτήσεις των τουριστών. Κατά την θερινή περίοδο, λειτουργούν αρκετές επιχειρήσεις που εντάσσονται στις ειδικές μορφές τουρισμού και διαφοροποιούνται από τα συνηθισμένα, δίνοντας έναν τόνο εκσυγχρόνισης και ανανέωσης. Παρακάτω θα κατηγοριοποιηθούν και θα αναλυθούν συγκεκριμένα είδη.

2.5.1 Αθλητικός τουρισμός

Οι δραστηριότητες αθλητικού τουρισμού επαγγελματικού χαρακτήρα μπορεί να περιλαμβάνουν ταξίδια για την προετοιμασία των ομάδων σε αθλητικές εγκαταστάσεις (προπονητικός αθλητικός τουρισμός). Επίσης μπορούμε να κατηγοριοποιήσουμε τις αθλητικές δραστηριότητες σε σχέση με τον γεωγραφικό χώρο όπου γίνονται (Χατζηεμμανουήλ κ.ά., 2010):

- Τα αθλήματα στον αέρα (αιωροπτερισμός, αλεξίπτωτο πλαγιάς κτλ.)
- Τα χερσαία σπορ στην ξηρά (ιπασία, ποδηλασία, ποδηλασία βουνού, μηχανές χώματος)
- Τα θαλάσσια σπορ στη θάλασσα (καταδύσεις, θαλάσσιο σκι, windsurfing)

Kite surfing

Το νησί της Νάξου παρέχει τις ιδανικές συνθήκες για να απολαύσετε Kitesurfing και να ανέβει η αδρεναλίνη σας στα ύψη. Για αυτό το λόγο είναι και ένας από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς για τους λάτρεις του αθλήματος. Τα κέντρα εκμάθησης Kitesurfing σας που υπάρχουν στο νησί, παρέχουν πιστοποίηση I.K.O. (International Kiteboarding Association), με αποτέλεσμα να είναι δυνατή η ενοικίαση εξοπλισμού στα περισσότερα I.K.O. κέντρα. Επιπλέον, παρέχεται η δυνατότητα παρακολούθησης μαθημάτων για να γίνει κάποιος εκπαιδευτής I.K.O και να μάθει τα μυστικά αυτού του εντυπωσιακού extreme sport.

Πηγή: Naxos- tours.gr

Wind surfing

Ένα από τα πιο διαδεδομένα θαλάσσια αθλήματα του νησιού είναι το wind-surf, διότι έχει σύμμαχο το μελτέμι, το βόρειο άνεμο που πνέει το καλοκαίρι, με μέση ένταση 5 μποφόρ. Υπάρχουν παραλίες για κάθε προτίμηση (slalom, speed, wave) και για κάθε επίπεδο (αρχάριοι, προχωρημένοι, δεξιοτέχνες). Οι παραλίες του Αμίτη και του Αλυκού προσφέρονται για wave ενώ αυτές του Αγίου Προκόπη, της Αγίας Άννας, της Βίγλας και του Πυργακίου ενδείκνυνται για slalom και speed. Ο επισκέπτης θα βρει οργανωμένα αθλητικά κέντρα με σύγχρονο εξοπλισμό στις παραλίες του Αγίου Προκόπη, του Αϊ Γιώργη, της Αγίας Άννας και της Μικρής Βίγλας.

Πηγή: Naxos-tours.gr

Ποδηλασία

Στη Νάξο είναι ιδιαίτερα δημοφιλής, μεταξύ άλλων, η ποδηλασία, με πολλούς φίλους της να οργανώνουν εξορμήσεις στο νησί. Όλη η Νάξος καλύπτεται από ένα δίκτυο χωματόδρομων και μικρών επαρχιακών δρόμων ιδανικό για ποδηλασία εφόσον υπάρχουν διαδρομές κατάλληλες για κάθε επίπεδο και προτίμηση. Στις

εξορμήσεις που διοργανώνονται μπορεί ο ενδιαφερόμενος να συμμετάσχει, χωρίς καν να διαθέτει τον κατάλληλο εξοπλισμό, καθώς οι ομάδες παρέχουν οτιδήποτε χρειάζεται.

Πηγή: studiopetra.gr

Καταδύσεις

Ο βυθός της Νάξου είναι γεμάτος με ναυάγια, ύφαλους, βυθισμένα αεροπλάνα και μαγικές σπηλιές. Ιδανικός λοιπόν βυθός για κατάδυση, ψάρεμα ή απλά για να τον παρατηρήσετε με τη μάσκα σας. Στο νησί λειτουργεί ένα κέντρο καταδύσεων που παρέχει εκπαίδευση και εξοπλισμό για να ανακαλύψετε την μαγεία του βυθού είτε είστε αρχάριοι είτε προχωρημένοι.

Πηγή: naxos-tours.gr

2.5.2 Αγροτουρισμός

Το εύφορο έδαφος της Νάξου και οι σημαντικοί, για τα μέτρα των Κυκλάδων, υδάτινοι πόροι, εξασφαλίζουν μια πλούσια γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή, ικανή να καλύψει τις ανάγκες του νησιού ακόμα και τους καλοκαιρινούς μήνες, ενώ πολλά από τα ναξιώτικα προϊόντα φτάνουν στις αγορές της Αθήνας.

Στο Λιβάδι, που βρίσκεται στα νότια της Χώρας, καλλιεργούνται οι γευστικές και φημισμένες ναξιώτικες πατάτες, μία ειδική ποικιλία που είναι περιζήτητη σε όλη την Ελλάδα και που ευδοκιμεί σε χωράφια με πολύ ήλιο και λίγο νερό. Είναι μικρές, σφιχτές και πεντανόστιμες, από τα πιο αντιπροσωπευτικά προϊόντα της κυκλαδίτικης γης. Οι κοιλάδες του νησιού (Εγγαρές, Μέλανες, Ποταμιά) καλύπτονται από

οπωροφόρα δένδρα με φρούτα κάθε λογής. Τα 400.000 περίπου ελαιόδεντρα που καλλιεργούνται στη Νάξο, εξασφαλίζουν το λάδι της χρονιάς. Στην περιοχή της Τραγαίας, όπου βρίσκεται ο μεγάλος ελαιώνας του νησιού, υπάρχουν 4 ελαιοτριβεία. Όσπρια και λίγα σιτηρά συμπληρώνουν την γεωργική παραγωγή. Τα τελευταία χρόνια δημιουργήθηκαν και κάποιες μικρές καλλιέργειες βιολογικών προϊόντων. Ξερά σύκα και βότανα από τις εξοχές του νησιού, είναι κάποια ακόμα προϊόντα που θα βρει ο επισκέπτης στην τοπική αγορά.

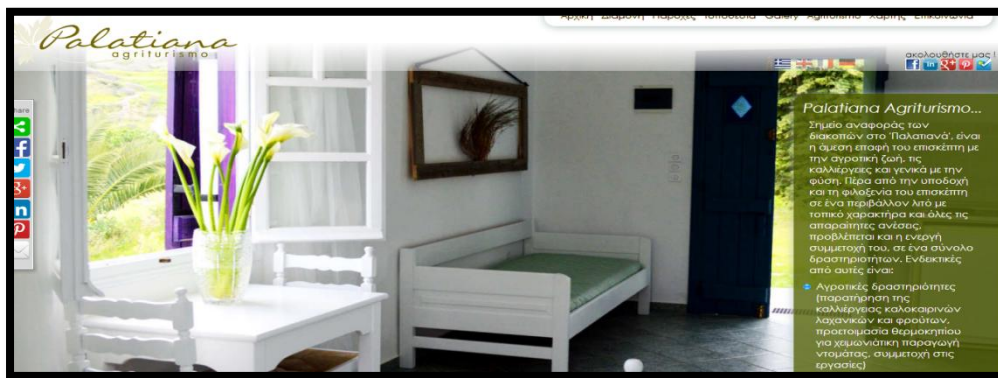
Η Νάξος αποτελεί κέντρο παραδόσεων και θρύλων σε σχέση με το αμπέλι και το κρασί, αφού υπήρξε σημαντική έδρα της λατρείας του θεού Διόνυσου. Τόσο πολύ ήταν διαδεδομένη η καλλιέργειά του και τόσο ονομαστό ήταν κατά την αρχαιότητα το κρασί της Νάξου, ώστε κάποιοι συγγραφείς παραδίδουν ότι υπήρχε στο νησί ποταμός όπου έρεε ευωδιαστός οίνος. Η αμπελουργία αποτελεί και σήμερα βασική ασχολία των Ναξιωτών. Αμπέλια υπάρχουν σε όλο το νησί αλλά κυρίως στην ορεινή Νάξο. Οι περισσότερες οικογένειες έχουν το δικό τους αμπέλι, που περνάει από πατέρα σε γιο και βγάζουν κάθε χρόνο δικό τους κρασί και ρακή ενώ υπάρχει στο νησί και οινοποιείο της ποτοποιίας «Προμπονά» που εμφιαλώνει ναξιώτικο κρασί.

Σημαντική είναι και η κτηνοτροφική παραγωγή. Στα βουνά της ορεινής και ημιορεινής Νάξου εκτρέφονται χιλιάδες κατσίκια και πρόβατα (ζουλοπρόβατα) ενώ τα βοοειδή και οι χοίροι είναι συγκεντρωμένα κυρίως στις πεδινές εκτάσεις. Το κρέας τους είναι πεντανόστιμο εξ αιτίας της ελεύθερης βοσκής και από το γάλα τους φτιάχνονται τα περίφημα ναξιώτικα τυριά: η γραβιέρα, το «αρσενικό», η ξινομυζήθρα και το ξινότυρο.

Στη Νάξο υπάρχουν σύλλογοι και φορείς που οργανώνουν συναντήσεις και οργανωμένες ξεναγήσεις σε μέρη για αγροτουρισμό. Οι αγρότες αξιοποιούν τις παραδοσιακές κατοικίες ή φάρμες τους για να φιλοξενήσουν τους τουρίστες τόσο από το εσωτερικό όσο και από το εξωτερικό. Σκοπός αυτής της μορφής τουρισμού είναι η εκμετάλλευση της υπάρχουσας υποδομής ή τουλάχιστον της ύπαρξης του παραδοσιακού χαρακτήρα με την ύπαρξη της προσωπικής επαφής αγρότη - επισκέπτη και ηρεμία σ' ένα φυσικό περιβάλλον. Επίσης μπορεί να συνδυαστεί με άλλες δραστηριότητες που να καλύπτουν τα ενδιαφέροντα των επισκεπτών όπως τα οδοιπορικά, η ποδηλασία, η ιππασία τα μαθήματα μαγειρικής της τοπικής κουζίνας και οι παραδοσιακές ασχολίες των κατοίκων.

Πέρα από τα οργανωμένα προγράμματα αγροτουρισμού, κάποια ξενοδοχεία προσφέρουν και υπηρεσίες εντός του καταλύματος ή σε ιδιόκτητο χώρο και παρέχουν στους επισκέπτες άμεση επαφή με την αγροτική ζωή, τις καλλιέργειες και γενικά με τη φύση.

Εικόνα 12: Αγροτουριστικές δραστηριότητες καταλύματος

Πηγή: palatiana.gr

Αλλά υπάρχουν και κάποια καταλύματα που ειδικεύονται σε αυτό και συνήθως βρίσκονται σε αγροτικές, πεδινές περιοχές. Σε αυτά τα καταλύματα ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να συμμετάσχει σε αγροτικές εργασίες, ανάλογα με την εποχή.

Εικόνα 13: Παράδειγμα αγροτουριστικού καταλύματος

Πηγή: egaio.gr

Γενικότερα, χρησιμοποιούνται για καταλύματα:

- ❖ Αγροτόσπιτα
- ❖ Κανονικά σπίτια σε αγροτικές περιοχές
- ❖ Μικρά ξενοδοχεία της υπαίθρου
- ❖ Ξενώνες
- ❖ Κατασκηνωτικοί χώροι
- ❖ Παραδοσιακές κατοικίες
- ❖ Καταλύματα για άτομα με ειδικά ενδιαφέροντα

Ο κυριότερος στόχος της ανάπτυξης του αγροτουρισμού στη Νάξο είναι η αναζωογόνηση της υπαίθρου. Μέσα από τις δραστηριότητες/προγράμματα που διοργανώνονται χρησιμοποιούνται τοπικά προϊόντα της αγροτικής περιοχής και αξιοποιούνται στοιχεία της ενδοχώρας που μπορούν να προσελκύσουν τον επισκέπτη. Έπειτα, με όλες αυτές τις δράσεις εξασφαλίζεται ένα συμπληρωματικό εισόδημα στον αγρότη και ενισχύονται οι μειονεκτικές περιοχές. Με την ενίσχυση του αγροτουρισμού διατηρείται, προβάλλεται και αξιοποιείται η αρχιτεκτονική και πολιτισμική κληρονομιά του νησιού και λύνεται και το πρόβλημα της εποχικότητας του νησιώτικου τουρισμού (Λογοθέτης, 1988).

2.5.3 Γαστρονομικός τουρισμός

Με τον όρο γαστρονομία νοείται η τέχνη της παρασκευής καλού και νόστιμου φαγητού. Αυτό μπορεί να προσφερθεί σε κάθε χώρο εστίασης, από μια μέση ταβέρνα μέχρι ένα εστιατόριο πολυτελούς ξενοδοχείου (www.sete.gr, 2011). Η αύξηση της προσφοράς και της ζήτησης είναι έντονη τα τελευταία χρόνια λόγω της αύξησης του αριθμού των τουριστών για τους οποίους το φαγητό αποτελεί τη βασική πτυχή της συνολικής ταξιδιωτικής τους εμπειρίας.

Η γαστρονομία υπεισέρχεται με διττό τρόπο στον τουρισμό διότι αφ' ενός αναβαθμίζει την ταξιδιωτική εμπειρία για όλους ανεξαιρέτως τους τουρίστες και αφ' ετέρου αποτελεί σημαντικό πόλο έλξης για εύπορους τουρίστες ειδικού ενδιαφέροντος, οι οποίοι συνθέτουν μια εξειδικευμένη ζήτηση για γαστρονομικό τουρισμό. Ακόμη, ο «γαστρονομικός πατριωτισμός» επιβραβεύεται οικονομικά αφού

τα καλά εστιατόρια τοπικής κουζίνας τυγχάνουν δωρεάν προβολής από τα μέσα ενημέρωσης, τους ταξιδιωτικούς οδηγούς, το διαδίκτυο και τους τοπικούς ή εθνικούς τουριστικούς οργανισμούς εξασφαλίζοντας έτσι, πρόσθετη πελατεία, μεγαλύτερης διάρκειας σεζόν και κέρδη . (www.sete.gr, 2011).

Τα κυριότερα προϊόντα για τα οποία φημίζεται η Νάξος έχοντας κατ' επέκταση και την μεγαλύτερη κατανάλωση είναι τα μυρωδικά, το ελαιόλαδο, η πατάτα, τα γαλακτοκομικά προϊόντα, το κίτρο, το θυμαρίσιο μέλι και το κρασί. Ο κάμπος με τα εσπεριδοειδή και τα κηπευτικά στην Ποταμιά, οι ελαιώνες της Τραγαίας, οι αμπελώνες στο βόρειο τμήμα του νησιού, αλλά και οι κτηνοτρόφοι του Φιλοτίου και της Απειράνθου, προμηθεύουν με μια εκλεκτή γκάμα προϊόντων τα σούπερ μάρκετ, τα παραδοσιακά μπακάλικα αλλά και τις καλές ταβέρνες του νησιού.

Πρώτα στη λίστα, τα τυριά και οι πατάτες τους. Η γραβιέρα Νάξου έχει κερδίσει από το 1996 διάκριση για την ονομασία προέλευσης. Έπειτα, το «αρσενικό», ιδανικό τυρί για τρίψιμο, η ξυνομυζήθρα και το ανθότυρο. Η πατάτα της Νάξου είναι νόστιμη σε οποιαδήποτε μαγειρική εκτέλεση , γεγονός που την κάνει περιζήτητη σ' όλη την Ελλάδα. Πέρα από αυτά η Νάξος διαθέτει εξαιρετικά κρέατα, και ολόφρεσκα ψάρια και θαλασσινά, γλυκά του κουταλιού και ηδύποτα που έχουν για βάση το κίτρο. Επίσης, υπάρχουν μαρμελάδες, λιαστές ντομάτες, κάπαρη, κεφαλογραβιέρα Νάξου συσκευασμένη σε δοχεία με ελαιόλαδο και βότανα, πατέ ελιάς, ξίδι από τοπικό κρασί και ελαιόλαδο με βότανο.

Εικόνα 14: Τοπικά προϊόντα Νάξου

Πηγή: naxos now.gr

Μια από τις δράσεις που διοργανώθηκε στη Νάξο ήταν ένας δημόσιος διάλογος μεταξύ του Δήμου Νάξου και Μικρών Κυκλάδων σε συνεργασία με το Σωματείο Μαζικής Εστίασης Νάξου και Μικρών Κυκλάδων «Φιλοξενία», κατά το έτος 2013. Το προτεινόμενο δίκτυο συνεργασίας απευθυνόταν σε όλο το φάσμα της παραγωγής και διάθεσης προϊόντων γαστρονομίας, δηλ. στον αγροτικό τομέα, την παραγωγή, μεταποίηση και τυποποίηση τροφίμων και ποτών, το λιανικό εμπόριο, τον κλάδο της εστίασης καθώς και τα ξενοδοχεία και τουριστικά καταλύματα, ενώ ευπρόσδεκτοι να ενταχθούν στο δίκτυο θα είναι και όσοι προσφέρουν οργανωμένες τουριστικές δραστηριότητες με γαστρονομικό ενδιαφέρον.

Έτσι, συμμετείχαν οι εστιάτορες οι επαγγελματίες της Μαζικής Εστίασης γενικότερα, ξενοδόχοι και ιδιοκτήτες καταλυμάτων, οι παραγωγοί τροφίμων και ποτών, όσοι έμποροι πωλούν παραδοσιακά τοπικά προϊόντα, για να προσφέρουν γαστρονομικές ξεναγήσεις και μαθήματα μαγειρικής.

2.5.4 Οικοτουρισμός

Η μεγάλη -συγκριτικά με τα άλλα Κυκλαδονήσια - έκταση και το έντονο ανάγλυφο συνδυάζονται εδώ με μια αξιοπρόσεκτη ποικιλία βιοτόπων : αμμώδεις και χαλικώδεις παραλίες με θίνες, απόκρημνες βραχώδεις ακτές, λιμνοθάλασσες, έλη, καλαμιώνες, ρεματιές και εκβολές χειμάρρων, μικρές εύφορες κοιλάδες και κάμποι, ελαιώνες και αμπέλια, συστάδες με βελανιδιές και κέδρα, θαμνώνες και φρυγανότοποι.

Αναμφισβήτητα πρόκειται για ένα σχεδόν ιδανικό περιβάλλον για τους εκπρόσωπους της Αιγαιοπελαγίτικης χλωρίδας και πανίδας. Δεκάδες είδη φυτών, δέντρων και θάμνων, όπως και έντομα, ερπετά, αμφίβια, πουλιά και θηλαστικά επιβιώνουν στα πολύτιμα ενδιαιτήματα του νησιού. Η Νάξος και τα γύρω νησιά και νησίδες, με τα Καταφύγια Άγριας Ζωής (ανοικτό πράσινο), τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (SPA, σκούρο πράσινο) και τους Τόπους Κοινοτικού Ενδιαφέροντος (SCI, γραμμοσκιασμένες περιοχές).

Η πιο εντυπωσιακή κατηγορία ζωικών οργανισμών της Νάξου είναι αναμφίβολα τα πουλιά. Από το μεγαλοπρεπές Όρνιο ή σκανιά (Gyps fulvus),

προαιώνιο σύμβολο της Ναζιακής ορνιθοπανίδας , μέχρι τον ταπεινό Κατσουλιέρη ή σκορδαλό (*Galerida cristata*), η φύση της Νάξου προσέλκυε και συνεχίζει να προσελκύει εκατοντάδες είδη πουλιών, πολλά από τα οποία είναι σπάνια ή απειλούμενα με εξαφάνιση.

Επίσης, πολλά είδη πουλιών μένουν μόνιμα ή επισκέπτονται το νησί τακτικότερα, μαρτυρώντας τη περιβαλλοντική σπουδαιότητα του φυσικού του περιβάλλοντος. Η παρατήρηση πουλιών (birdwatching) είναι μια δημοφιλής ενασχόληση για εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον κόσμο που εξασκείται και στη Νάξο από Έλληνες και ξένους επισκέπτες. Αποτελεί κομμάτι του οικοτουρισμού και μπορεί να συνδυαστεί με άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, όπως με την πεζοπορία και με την φωτογράφιση της άγριας ζωής.

2.5.5 Συνεδριακός τουρισμός

Είναι ένας τομέας του τουρισμού που μπορεί να προσφέρει επισκέπτες και έσοδα όλο το χρόνο. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία όσοι συμμετέχουν είναι πρόσωπα με υψηλά εισοδήματα. Στο συνεδριακό τουρισμό υπάγονται, ως γνωστόν, κάθε είδους οργανωμένες εκδηλώσεις, όπως - για παράδειγμα - συνέδρια ή συναντήσεις με μεγάλο ή μικρό αριθμό συμμετοχών και σε οποιοδήποτε επίπεδο, δηλαδή τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές. Επειδή ο συνεδριακός τουρισμός είναι περιορισμένης χρονικής διάρκειας, δύο ως τέσσερις ημέρες συνήθως, συνδυάζεται με κάποια άλλη μορφή τουρισμού, όπως για παράδειγμα τουρισμό πόλης, μορφωτικό τουρισμό.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού, είναι η δημιουργία κατάλληλης υποδομής και συγκεκριμένα η κατασκευή σύγχρονων συνεδριακών κέντρων άρτια τεχνολογικά εξοπλισμένων και με βοηθητικούς χώρους κάθε είδους, όπως εστιατόρια, αναψυκτήρια, χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων, ιατρεία, ταχυδρομεία, γραφεία εξυπηρέτησης συνέδρων, καθώς επίσης η κατασκευή αιθουσών συνεδρίων μεγάλης χωρητικότητας εκ μέρους των μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων του κέντρου (Αθήνας) και της περιφέρειας.

Στην Νάξο υπάρχουν σύγχρονες ξενοδοχειακές μονάδες αλλά και εξειδικευμένοι χώροι οργάνωσης συνεδρίων, που μπορούν να προσφέρουν διευρυμένες δραστηριότητες και υπηρεσίες υψηλού επιπέδου, καθώς και την απαιτούμενη υποδομή για να φιλοξενήσουν τόσο μικρές εκδηλώσεις όσο και μεγάλα παγκόσμια συνέδρια.

Σημειώνεται πως η πρόσβαση σ' αυτές τις περιοχές, όπου υπάρχουν χώροι οργάνωσης συνεδρίων, είναι ιδιαίτερα εύκολη και σύντομη. Για την επιλογή όμως ενός τόπου για τη διεξαγωγή κάποιου συνεδρίου δεν αρκούν μόνο οι υποδομές για την πραγματοποίηση του συνεδρίου αλλά και η ύπαρξη άλλων θέλγητρων όπως η γαστρονομία, νυχτερινή διασκέδαση, οι φυσικές ομορφιές και το πολιτιστικό υπόβαθρο του τουριστικού προορισμού. Οι υποδομές αυτές, συνδυασμό με τις εξαιρετικές κλιματολογικές συνθήκες, τις απaráμιλλες φυσικές ομορφιές, τις θαυμάσιες ακτές, τα ευρήματα της πολιτιστικής ιστορικής κληρονομιάς, την εξαιρετική γαστρονομία, τη φημισμένη φιλοξενία και την πλούσια νυχτερινή και πολιτιστική διασκέδαση, καθιστούν αναμφίβολα την Νάξο ως έναν ιδανικό προορισμό για τη διοργάνωση συνεδρίων.

Κεφάλαιο 3: Θετικές και αρνητικές επιδράσεις του εναλλακτικού τουρισμού και προτάσεις ανάπτυξης

Με τον όρο «επιδράσεις» προσδιορίζουμε το σύνολο των αλλαγών που «επέρχονται στην οικονομία, στην κοινωνία, στον πολιτισμό και στο περιβάλλον των περιοχών ή χωρών όπου αναπτύσσεται ο τουρισμός και σχετίζονται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της λειτουργίας του τουριστικού τομέα» (Mathieson, Wall, 1982, σελ. 52).

Κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα παρουσιάζει επιπτώσεις στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον έτσι και ο τουρισμός έχει ευνοϊκές και αρνητικές μεταβολές σε αυτό. Ο τουρισμός σήμερα συγκεντρώνει παγκόσμιο ενδιαφέρον κυρίως ως προς την επιλογή στρατηγικών σχεδιασμών ικανών να ανταποκριθούν στις νεότερες γεωπολιτικές, κοινωνικοοικονομικές, τεχνολογικές και περιβαλλοντικές αλλαγές.

Εξετάζοντας τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία διαπιστώνεται η δυναμικότητα που έχει διεθνώς ο τουρισμός, αρχικά ως οικονομικό φαινόμενο. Το μέγεθος των

οικονομικών επιπτώσεων της τουριστικής ανάπτυξης επηρεάζεται από μία σειρά παραγόντων όπως (Mathieson, Wall, 1982, σελ. 52):

- Το είδος των εγκαταστάσεων για την εξυπηρέτηση των τουριστών και των συμπεριλαμβανόμενων δραστηριοτήτων με στόχο την προσέλκυση των επισκεπτών
- Την δημιουργία «καταναλωτικής» τάσης στους επισκέπτες για τη δημιουργία δαπανών
- Το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης της χώρας υποδοχής

Η ανάπτυξη του τουρισμού συνδέεται άμεσα με τη δημιουργία και την ορθή λειτουργία των μεταφορικών υποδομών. Η έλλειψη ικανών υποδομών, δημιουργεί προβλήματα στις εισροές των τουριστών που οξύνονται τους καλοκαιρινούς μήνες, με αποτέλεσμα να προβάλλονται οι ελλείψεις του νησιού. Το κατάλληλο και εύκολο μεταφορικό δίκτυο, αποτελεί ίσως το σημαντικότερο κριτήριο για την ίδρυση ενός πρότυπου τουριστικού τόπου, με έμφαση στις εναλλακτικές μορφές. Ο δήμος Νάξου, διαθέτει επιβατικό και εμπορικό λιμένα, μαρίνα και αεροδρόμιο όμως, παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις ως προς τις κτηριακές εγκαταστάσεις, ενώ, διαθέτει μειωμένη πρόσβαση από διάφορα μέρη της χώρας και του εξωτερικού. Οπότε, μελλοντικό μέλημα του δήμου και της περιφέρειας είναι να εκσυγχρονιστούν οι εγκαταστάσεις χερσαίων, θαλασσιών, εναέριων μεταφορών, ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες της τουριστικής περιόδου. Στην παρούσα περίοδο κρίσης, μπορούν έστω να συντηρηθούν οι υφιστάμενες υποδομές και δίκτυα από τους αρμόδιους φορείς, για να μην εντείνεται περαιτέρω το πρόβλημα.

Οι κρατικοί φορείς είναι ανάγκη να κάνουν σωστή διαχείριση και οργάνωση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Αυτό θα επιτευχθεί με την πρόβλεψη και τη δημιουργία δημοτικών χώρων στάθμευσης στις περιοχές εγκατάστασης εναλλακτικής δραστηριότητας, επέκταση και διασύνδεση οδικών και ενεργειακών δικτύων. Επίσης, σημαντική είναι η ανάπτυξη των τεχνολογικών δικτύων, λόγω του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού της εποχής, κάτι που αποζητείται από το μεγαλύτερο μέρος των τουριστών, ενώ επίσης αποτελεί και σημαντικό κριτήριο επιλογής του τόπου προορισμού.

Επιπλέον, βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού στο νησί είναι η εξασφάλιση διάθεσης πόσιμου νερού σε όλους τους οικισμούς του δήμου Νάξου.

3.1 Θετικές και αρνητικές επιδράσεις του τουρισμού στη Νάξο

Οι συνέπειες της εφαρμογής του εναλλακτικού τουρισμού στη Νάξο συμπίπτουν με τις γενικές επιπτώσεις που παρατηρούνται έπειτα από λανθασμένες ενέργειες και μη ολοκληρωμένα σχέδια ανάπτυξης. Βέβαια, υπάρχουν και οι θετικές επιδράσεις από τις νέες μορφές τουρισμού. Γι' αυτό το λόγο με τη γενική αναφορά στα θετικά και αρνητικά στοιχεία των εναλλακτικών ειδών τουρισμού γίνεται ταυτόχρονη προσέγγιση στο παράδειγμα της νήσου Νάξου.

3.1.1 Θετικές επιδράσεις

Η νέα μορφή τουρισμού έχει ελάχιστες αρνητικές επιπτώσεις διότι προσελκύει τουρίστες σε υποανάπτυκτες, αγροτικές αλλά και σε αρκετές νησιώτικες περιοχές που χρειάζονται την απαραίτητη ανανέωση. Αποκεντρώνει το τουριστικό κύκλωμα και προωθεί τον τουρισμό σε όλη τη διάρκεια του έτους και όχι μόνο την καλοκαιρινή περίοδο (Ανδριώτης, 2003).

Ο τουρισμός αναμφισβήτητα θεωρείται, παγκοσμίως η βασική οικονομική δραστηριότητα που συντελεί στην καταπολέμηση της φτώχειας, εφόσον με την αύξησή του πραγματοποιούνται νέες επενδύσεις που αφορούν άμεσα και έμμεσα το εθνικό εισόδημα. Έτσι, δημιουργούνται θέσεις εργασίας για τα άτομα που εμπλέκονται σε επιχειρήσεις που ανήκουν στον ευρύτερο κατασκευαστικό τομέα, με συνέπεια να αυξηθεί η απασχόληση και να δημιουργηθούν νέα και πρόσθετα εισοδήματα (μισθοί, τόκοι, ενοίκια και επιχειρηματικά κέρδη) για τους απασχολούμενους και κυρίως σε περιοχές όπου άλλες δραστηριότητες όπως η βιομηχανία ή η γεωργία αδυνατούν να δημιουργήσουν. Μέσα από τον τουριστική

ανάπτυξη επέρχεται και η περιφερειακή τοπική ανάπτυξη λόγω, των πρόσθετων αμοιβών που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις κατά τη θερινή περίοδο.

Η τουριστική ανάπτυξη επιφέρει θετικές αλλαγές ακόμα και στον πολιτισμικό τομέα. Ο πολιτισμός ενός τόπου μπορεί να αναδειχθεί μονάχα αν υπάρχουν άνθρωποι για να τον καταλάβουν, να τον μελετήσουν και να μάθουν από αυτόν. Κάποια από τα θετικά σημεία είναι:

- ✓ Η επαφή και η γνωριμία με άλλους πολιτισμούς
- ✓ Η επιρροή από διαφορετικές αντιλήψεις
- ✓ Η διεύρυνση των οριζόντων του ανθρώπου

Όμως, είναι σημαντικό να τονιστεί πως, ένας τόπος ακόμα και όταν είναι απaráμιλλου πολιτιστικού ενδιαφέροντος αν έχει έλλειψη επισκεψιμότητας τότε η αξία του είτε θα μείνει κρυφή είτε ακόμα θα εξαφανιστεί με το πέρασμα του χρόνου. Χωρίς τον τουρισμό ένα μεγάλο κομμάτι του παγκόσμιου πολιτισμού (μνημεία, παραδόσεις, τρόποι ζωής) θα είχε χαθεί για πάντα.

Συγκεκριμένα ο τουρισμός βοηθά την κοινωνία σε τρία βασικά σημεία:

1. Στη συγκράτηση του πληθυσμού σε όλες τις αστικές και μη περιοχές της χώρας
2. Στο πλησίασμα των λαών και στην ανακάλυψη νέων πολιτισμών
3. Στην ανάπτυξη πρόσθετων πολιτισμικών δραστηριοτήτων

Ακόμη, η συνολικότερη στροφή των κοινωνιών όπου αναπτύσσεται ο τουρισμός σε παραγωγικές δομές και τρόπο ζωής με χαρακτηριστικά αστικοποίησης και εκσυγχρονισμού, επιφέρει σημαντικές αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις, τα ήθη, και τα έθιμα. Τέτοιες αλλαγές έχουν παρατηρηθεί στις σχέσεις των δυο φύλων, στον τρόπο ζωής και συμπεριφοράς, στην εκτίμηση της τοπικής παράδοσης, στα έθιμα, στις σχέσεις ανάμεσα σε άτομα της ίδιας κοινότητας. Οι αλλαγές αυτές προκαλούνται άμεσα ή έμμεσα από τις νέες παραγωγικές και κοινωνικές δομές οι οποίες εγκαθιδρύονται στις τουριστικές περιοχές της υπαίθρου και έχουν αστικά χαρακτηριστικά (Ανδριώτης, 2003).

Το περιβάλλον αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο για τον τουρισμό και κάθε τουριστική επιχείρηση. Οι παράγοντες που επηρεάζει θετικά είναι: η προστασία

τόπων- βιότοπων και ειδών πανίδας και χλωρίδας, η ευγενής άμιλλα για τη βελτίωση των τουριστικών εγκαταστάσεων, η αναβάθμιση και αναγέννηση των μειονεκτικών περιοχών και η αύξηση της οικολογικής ευαισθησίας.

Επίσης αυξάνει:

- Το ενδιαφέρον των κατοίκων για την φύση και το περιβάλλον
- Τη συνειδητοποίηση της σημασίας της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος
- Τη φροντίδα βελτίωσης και προστασίας αρχαιολογικών τόπων, μνημείων, περιοχών και κτιρίων
- Τη διάσωση αρχαιολογικών τόπων, μνημείων, περιοχών και κτιρίων

Ο τουρισμός συμβάλλει στην προστασία και αναβάθμιση των φυσικών και πολιτισμικών πόρων μιας περιοχής λόγω της τουριστικής ανάπτυξης είτε άμεσα, λόγω των έργων και πολιτικής ανάδειξης των πόρων της περιοχής είτε έμμεσα, όπως για παράδειγμα, οι ιδιωτικές πρωτοβουλίες ανασύλωσης ή αναβάθμισης παραδοσιακών κατοικιών των περιβαλλοντικών πόρων λόγω μεγαλύτερης ευαισθησίας στα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος. Επίσης, βελτιώνει την ποιότητα ζωής και του περιβάλλοντος λόγω έργων υποδομής που δε θα κατασκευάζονταν ή θα αργούσαν να κατασκευαστούν λόγω έλλειψης τουρισμού (Ανδριώτης, 2003).

3.1.2 Αρνητικές επιπτώσεις

Στην Ελλάδα ειδικά, συναντάμε τις αρνητικές επιπτώσεις κυρίως στις παράκτιες και νησιώτικες περιοχές. Αυτό οφείλεται σε ένα μεγάλο βαθμό στην υιοθέτηση του κυρίαρχου μοντέλου του τουρισμού (τουρισμός των 4s: sun, sea, sand, sex). Στην Ελλάδα το 90% όλων των τουριστικών δραστηριοτήτων βρίσκονται συγκεντρωμένες στις ακτές. Αυτό, δημιουργεί καταστροφές στο περιβάλλον και ειδικότερα στις ακτές και τα δάση από καταπατήσεις μεγάλων εκτάσεων και ανοικοδόμηση ξενοδοχειακών μονάδων και άλλων εγκαταστάσεων.

Η μόλυνση του φυσικού περιβάλλοντος προέρχεται επίσης και από τα μέσα μεταφοράς των τουριστών. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Π.Ο.Τ το 60% των τουριστικών μετακινήσεων στις βιομηχανικές χώρες γίνεται με ΙΧ, ενώ οι πτήσεις των αεροπλάνων (τακτικές ή τσάρτερ) συνεχώς αυξάνονται.

Επιπλέον, οι επιπτώσεις στην οικονομία αφορούν τον πληθωρισμό και την αύξηση των τιμών γης. Παρατηρείται συχνά ότι ο τουρισμός δημιουργεί πληθωριστικές πιέσεις, με αποτέλεσμα να αυξάνεται το κόστος ζωής, ιδιαίτερα σε περιοχές όπου η ανάπτυξή του είναι μαζική και οργανωμένη. Συχνά επίσης, εξαιτίας και της ταχύτατης οικοπεδοποίησης, υπάρχει υπερβολική αύξηση στις τιμές της γης, γεγονός που σχετίζεται και με τη γενικότερη τάση για χωρική επέκταση των δραστηριοτήτων του, ιδιαίτερα στις περιοχές με μαζικό οργανωμένο τουρισμό, όπου υπάρχει και η μεγαλύτερη ζήτηση (Ανδριώτης, 2003).

Εξίσου αρνητική επίπτωση είναι η υπερβολική σπατάλη νερού για πισίνες και γκαζόν ακόμη και σε ορεινές περιοχές ή νησιά με λίγες βροχοπτώσεις. Η μέση ημερήσια κατανάλωση νερού ενός τουρίστα υπολογίζεται σε 200 λίτρα (0,2 κυβικά μέτρα), μέγεθος που επιβαρύνει σε υπερβολικό βαθμό την κατανάλωση υδατικών πόρων στις περιοχές υποδοχής. Βέβαια, όλες οι παραπάνω επιδράσεις μπορούν να μειωθούν με την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού, χωρίς να σημαίνει πως θα εξαλειφθούν πλήρως. Διότι, παρόλο που ο εναλλακτικός τουρισμός θεωρείται ως ήπια μορφή τουριστικής ανάπτυξης με πολλά οφέλη για έναν τουριστικό προορισμό αυτό δεν σημαίνει ότι δεν έχει και αρνητικές επιπτώσεις. Συγκεκριμένα, δεν υπάρχει καμία μορφή τουρισμού χωρίς αρνητικές συνέπειες στο περιβάλλον.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του ποδηλατικού τουρισμού, που ενώ αρχικά προωθήθηκε ως μια μορφή περιήγησης με μη καταστρεπτικές συνέπειες στο περιβάλλον, στη συνέχεια αποδείχτηκε ότι βλάπτει τη χλωρίδα και την πανίδα των περιοχών που επισκέπτονται οι ποδηλάτες, καθώς οι τροχοί του ποδηλάτου μπορεί να καταστρέψουν πολλά φυτά και ο θόρυβος να απομακρύνει ζώα και πτηνά.

Αυτονόητο είναι ότι παρόλο που ο εναλλακτικός τουρισμός επιχειρεί να μειώσει πολλά από τα περιβαλλοντολογικά προβλήματα του συμβατικού μαζικού τουρισμού, θεωρείται περισσότερο βλαβερός από τη μη ανάπτυξη του τουρισμού (Α΄ Τάξη Εσπερινό ΓΕΛ Παλλήνης, 2012-2013). Άρα, η υπέρμετρη ανάπτυξη του τουρισμού προκαλεί υποβάθμιση στο φυσικό περιβάλλον των περιοχών.

Από την άλλη, υπάρχουν και κοινωνικές αρνητικές επιπτώσεις. Οι αρνητικές κοινωνικές και πολιτιστικές συνέπειες του τουρισμού είναι προφανείς. Αυξημένη εγκληματικότητα, πορνεία, διάδοση σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων (AIDS), ναρκωτικά, χαλάρωση των ηθών και της οικογενειακής συνοχής είναι μερικές από τις συνέπειες της σχέσης φιλοξενούντα - φιλοξενούμενου (Ανδριώτης ,2003).

Ο τουρίστας που επισκέπτεται μια άλλη χώρα, παρασυρόμενος από την επιθυμία του να τη γνωρίσει, ίσως δεν αναλογίζεται πόσο η δική του συμπεριφορά, ο τρόπος ενδυμασίας και οι συνήθειες του φαντάζουν ξένες για το πολιτισμικό πλαίσιο της χώρας υποδοχής. Έχοντας προπληρώσει ένα σεβαστό αντίτιμο για τις διακοπές του, θεωρεί ότι του επιτρέπεται να υπερβαίνει τα πολιτισμικά όρια και προσβάλλει τους άτυπους κώδικες που έχουν τεθεί από τις κοινωνίες. Η αύξηση του αριθμού των τουριστών και η ελαστικότητα στη σεξουαλική συμπεριφορά αλλοδαπών και ημεδαπών προκάλεσε τεράστια αύξηση των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων στη χώρα, ιδιαίτερα στις παραθαλάσσιες τουριστικές περιοχές (Ανδριώτης ,2003)

Σε πολλές περιπτώσεις καταργείται το 40ωρο εργασίας την εβδομάδα, ενώ δεν αναγνωρίζονται δικαιώματα των εργαζομένων για διακοπές και δεν υπάρχουν κατώτατα όρια μισθών. Απουσιάζουν κανόνες για την προστασία της εργασίας, ενώ σε πολλές χώρες αναπτυσσόμενες, αλλά και ανεπτυγμένες η ανασφάλιστη εργασία του παιδιού έχει γίνει κανόνας.

Έπειτα, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια ιδιαίτερα διαφοροποιημένη συμπεριφορά από τους τουρίστες. Έχουν σταματήσει πλέον να πηγαίνουν σε ένα μέρος για να διασκεδάσουν, να ψυχαγωγηθούν και ενίοτε να μορφωθούν και στην πραγματικότητα επισκέπτονται το κάθε μέρος για να κάνουν ό,τι δεν μπορούν στην χώρα τους. Κυριολεκτικά εκτροχιάζονται, βάζοντας καμιά φορά σε κίνδυνο όχι μόνο τις δικές τους ζωές αλλά και τις ζωές αθώων πολιτών. Το χειρότερο όμως είναι ότι μερικές φορές βεβηλώνουν ιστορικούς τόπους και μνημεία. Για παράδειγμα φωτογραφίζονται κάνοντας απρέπειες μπροστά από σημαντικά ιστορικά ή λαογραφικά σύμβολα.

3.2 Προτάσεις για τουριστική προβολή και διαφήμιση του εναλλακτικού τουρισμού στη Νάξο

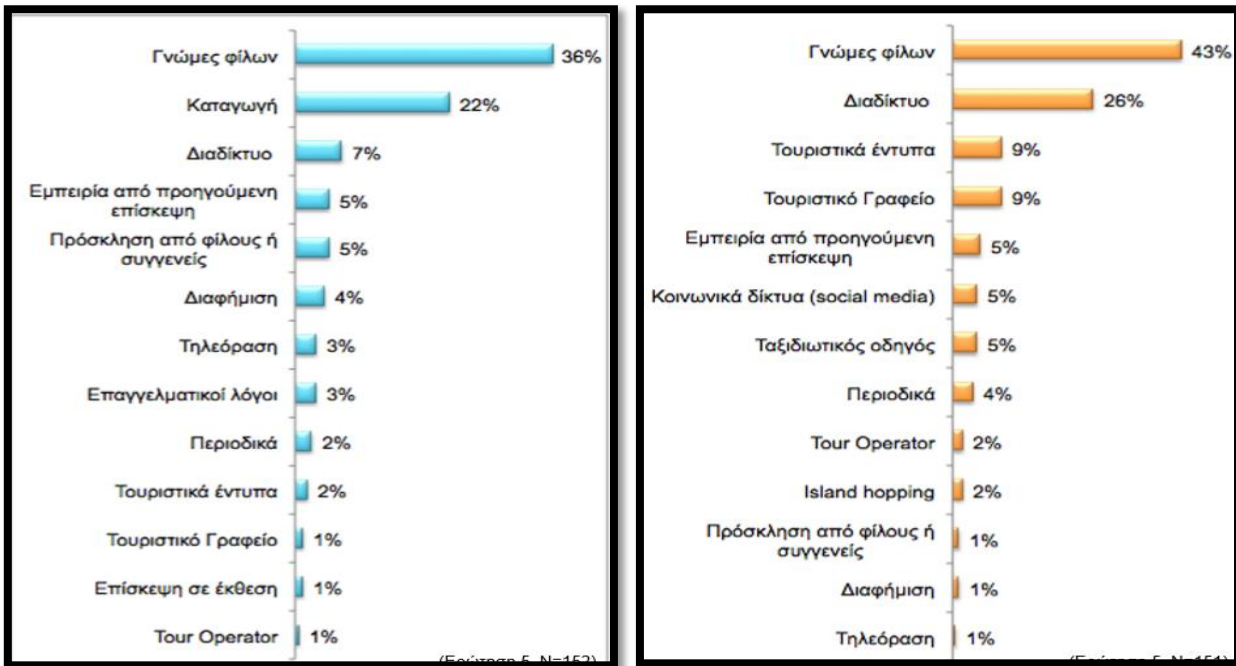
Η προώθηση ή αλλιώς το μίγμα προβολής και επικοινωνίας συνίσταται στη: διαφήμιση, προσωπική πώληση, προώθηση πωλήσεων και στις δημόσιες σχέσεις. Η διαφήμιση μπορεί να γίνει με πολλά μέσα για παράδειγμα τηλεόραση, αφίσες, περιοδικά, ραδιόφωνο. Τέλος οι δημόσιες σχέσεις αποσκοπούν στη δημιουργία δημοσιότητας και θετικής εικόνας για το νησί και τα προϊόντα που διαθέτει (Βελισσαρίου,2000).

Κάποιες ενδεικτικές προτάσεις είναι οι εξής:

- Τακτικές προώθησης -προβολής που προτείνονται για τη νήσο Νάξο.
- Εξειδικευμένη επιλογή συγκεκριμένων τμημάτων της αγοράς, όπως αγροτουρισμός, οικοτουρισμός και συνεδριακός τουρισμός.
- Ευρεία χρήση του διαδικτύου ως μέσω προβολής καθώς είναι το οικονομικότερο και απευθύνεται σε όλους σχεδόν τους πολίτες ανά τον κόσμο.
- Ολοκληρωμένη παρουσίαση του νησιού, και των ιδιαίτερων στοιχείων που το χαρακτηρίζουν.
- Σταθερή προβολή στις κύριες αγορές.
- Εξειδικευμένη προσέγγιση πελατειακών ομάδων (βάσει προϊόντος).

Σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει σε άλλους προορισμούς, λίγοι είναι οι επισκέπτες της Νάξου που επηρεάστηκαν στην επιλογή τους από το διαδίκτυο. Θα πρέπει να αναβαθμιστεί ριζικά η διαδικτυακή παρουσία της Νάξου προκειμένου να γίνει πιο αποτελεσματική η προβολή του νησιού.

Εικόνα 15: Επιρροή Ελλήνων επισκεπτών στη Νάξο Εικόνα 16: Επιρροή Ξένων επισκεπτών στη Νάξο

Πηγή: Έκθεση Συμπερασμάτων για την Έρευνα Ικανοποίησης Επισκεπτών Νάξου 2012, Δρ. Δημήτρης Κούτουλας

Οι παραπάνω πίνακες δείχνουν την ανάγκη να αναβαθμιστεί η διαδικτυακή παρουσία της Νάξου και να γίνει αποτελεσματικότερη η προβολή του νησιού ιδίως μέσω των κοινωνικών δικτύων. Οπότε οι δράσεις για την προβολή και προώθηση του νησιού θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν με τους παρακάτω τρόπους (Κούτουλας, 2010) :

- Να αναβαθμιστεί η παρουσία της Νάξου στα κοινωνικά δίκτυα όπως λ.χ. στο Facebook. Μόνο έτσι θα μπορέσει να κεφαλαιοποιήσει αποτελεσματικότερα τον υψηλό βαθμό ικανοποίησης των επισκεπτών, μετατρέποντάς τους σε πρόθυμους «πρεσβευτές» και ενεργοποιώντας τους περισσότερο στο διαδικτυακό «word of mouth». Χρειάζεται στενότερη συνεργασία με τα ελληνικά και διεθνή μέσα ενημέρωσης, αφού εμφανίζεται περιορισμένη η δημοσιότητα γύρω από τη Νάξο.
- Υπάρχουν σημαντικές πτυχές της Νάξου που εμφανίζονται να κεντρίζουν ελάχιστα το ενδιαφέρον των επισκεπτών, όπως τα μουσεία και τα βυζαντινά μνημεία. Απαιτείται αναβάθμιση στην παροχή τουριστικών πληροφοριών, προκειμένου οι επισκέπτες να είναι καλύτερα ενημερωμένοι για κάθε τουριστική πτυχή του νησιού, ζητούμενο που ήδη αντιμετωπίζεται με το σχεδιασμό της νέας τουριστικής ιστοσελίδας του Δήμου.

- Το μερίδιο των οικογενειών μεταξύ των ξένων επισκεπτών της Νάξου εμφανίζεται περιορισμένο, παρότι οι παραλίες της είναι ιδανικές για παιδιά. Θα πρέπει η προβολή της Νάξου να εστιάσει περισσότερο στην αγορά των οικογενειακών διακοπών.
- Είναι σκόπιμο να επιδιωχθεί συνεργασία με τα ΚΤΕΛ, προκειμένου να αναζητηθούν τρόποι για την παροχή καλύτερων υπηρεσιών και βολικότερων δρομολογίων στους επισκέπτες. Μια ουσιαστική αναβάθμιση των συγκοινωνιών θα αποτελέσει ένα πολύ καλό επιχείρημα για το Δήμο να αποθαρρύνει τη χρήση ΙΧ αυτοκινήτων από πλευράς των Ελλήνων επισκεπτών, ώστε να αντιμετωπιστεί ο κυκλοφοριακός φόρτος και η έλλειψη χώρων στάθμευσης τους καλοκαιρινούς μήνες.
- Η αγορά του Island Hopping (ταξίδι πολλαπλών διαδρομών) εμφανίζεται να έχει βαρύνουσα σημασία για τον τουρισμό της Νάξου. Θα πρέπει η παραγωγή content (ιδίως κειμένων) αλλά και η διαδικτυακή προβολή της Νάξου στο εξωτερικό να την εδραιώσει ως αναπόσπαστο στοιχείο μιας περιήγησης στις Κυκλάδες και μάλιστα ως ισότιμο σταθμό με τη Σαντορίνη και τη Μύκονο, δύο νησιά που ούτως ή άλλως περιέχονται στα περισσότερα ταξίδια Island Hopping, λόγω και των διεθνών τους αεροδρομίων. Αξίζει επίσης να εξεταστεί μια προσέγγιση άλλων κυκλαδικών Δήμων για την από κοινού προβολή προγραμμάτων Island Hopping.
- Η συγκριτικά χαμηλή βαθμολογία ως προς το επίπεδο τιμών στις ναξιώτικες επιχειρήσεις θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με την πιο συστηματική προβολή τυχόν ειδικών προσφορών που είναι διατεθειμένες να κάνουν οι τουριστικές επιχειρήσεις του νησιού.

Η ύπαρξη αναπτυξιακών προγραμμάτων τα οποία χρηματοδοτούνται είτε από την Ε.Ε. είτε από το ίδιο το κράτος, την Περιφέρεια κτλ. μπορούν να στηρίξουν μία επιχειρηματική δραστηριότητα. Για παράδειγμα, εάν υπάρχει ενδιαφέρον για κάποια καινοτομική δραστηριότητα η οποία απαιτεί υψηλό επίπεδο κατάρτισης ή τεχνογνωσίας, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να παρακολουθήσουν σεμινάρια, συχνά επιδοτούμενα, που διοργανώνονται στην εκάστοτε περιφέρειά και τα οποία παράσχουν εφόδια στους συμμετέχοντες προκειμένου να γίνουν ανταγωνιστικοί και καινοτόμοι. Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη εξ' ορισμού στηρίζεται σε μικρές ή μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις - συχνά οικογενειακού τύπου όπου όλη η οικογένεια μπορεί να εμπλέκεται - με στόχο την παροχή εξατομικευμένων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας με σεβασμό στην ορθή διαχείριση του περιβάλλοντος. Η επιχειρηματική

πρωτοβουλία σε αυτό το επίπεδο μπορεί να κινητοποιήσει το οικονομικό κύκλωμα του εκάστοτε νησιού με πολλαπλασιαστικές επιδράσεις, καθώς και άλλοι μεσάζοντες θα συμβάλλουν μέχρι την τελική διάθεση του τουριστικού προϊόντος και η προστιθέμενη αξία του θα διαχέεται σε περισσότερους από έναν εμπλεκόμενους (Κούτουλας, 2010).

Τελικώς, επιτυγχάνοντας ενδογενή τουριστική ανάπτυξη μέσω της συμμετοχής του ντόπιου κοινωνικού συνόλου στην αναπτυξιακή διαδικασία, οι κάτοικοι μιας περιοχής έχουν τη δυνατότητα να προσδιορίσουν τη ζωή τους, σε μια κοινωνία που θέλουν να ζήσουν, διαμορφώνοντας τον τρόπο που θέλουν να την «πωλήσουν». Η αποδοχή από τους ντόπιους κατοίκους της τουριστικής ανάπτυξης θεωρείται σημαντική για την μακροχρόνια επιτυχία του τουρισμού, γιατί εάν οι τουρίστες δεν είναι ευπρόσδεκτοι και υπάρχει ένα είδος εχθρικότητας απέναντί τους οι αφίξεις τους θα μειωθούν. Συνεπώς, η συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων προς τους εισερχόμενους τουρίστες αποτελεί έναν από τους καθοριστικούς παράγοντες στην επιτυχία της τουριστικής βιομηχανίας μιας περιοχής.

Μια σημαντική πρόταση είναι η διεξαγωγή σεμιναρίων για όσους εργάζονται στον τουρισμό αλλά και ορισμένες ενέργειες για την καλλιέργεια τουριστικής συνείδησης συνολικά σε όλους τους κατοίκους της Νάξου που θα πρέπει να απασχολήσουν τον τουριστικό σχεδιασμό του Δήμου (Κούτουλας, 2010).

Συμπεράσματα

Στη συγκεκριμένη εργασία, αναλύθηκε η βιώσιμη ανάπτυξη μέσω των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί στον Ελλαδικό χώρο και πιο συγκεκριμένα στο νησί της Νάξου. Είναι φανερό η ριζική αναμόρφωση του νησιού με την ανάπτυξη του τουρισμού. Πραγματοποιήθηκαν έργα με σκοπό τη βελτίωση του τρόπου ζωής των κατοίκων της Νάξου και τον εκσυγχρονισμό του.

Τα έργα που έχουν ανεγερθεί στο νησί διατηρούν ακόμα το νησιώτικο στοιχείο και δεν έχουν αλλοιώσει την πολιτισμική κληρονομιά του νησιού και τη μορφολογική του όψη. Αυτό θα πρέπει να διασφαλιστεί και στο μέλλον, διότι η αστική διάχυση μπορεί να καταστρέψει την Κυκλαδίτικη ομοιομορφία.

Οι ενέργειες, ωστόσο, που γίνονται από το Δήμο για την προβολή του νησιού δεν επαρκούν. Θα πρέπει, συνεπώς, να ενεργοποιηθούν και οι υπόλοιποι υπεύθυνοι φορείς ώστε να προωθηθεί η ομορφιά του νησιού. Έτσι, θα συναγωνίζεται ισάξια τους γειτονικούς προορισμούς.

Ανακεφαλαιώνοντας αναφέρουμε ότι ο εναλλακτικός τουρισμός δεν μπορεί να αντικαταστήσει το συμβατικό μαζικό τουρισμό. Γι' αυτό οι αναπτυξιακές προσπάθειες πρέπει να εστιαστούν στην προώθηση ενός πιο κατάλληλου τύπου μαζικού τουρισμού που να συνεισφέρει στην ελαχιστοποίηση των κυρίαρχων αρνητικών συνεπειών, με ταυτόχρονη ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Όπως δηλώνουν ορισμένοι συγγραφείς (Andriotis 2001, Wheeler 1992) ο μαζικός τουρισμός είναι αναπόφευκτος εξαιτίας της μεγάλης τουριστικής ζήτησης και λόγω των τεραστίων επενδύσεων που έχουν γίνει σε μαζικού τύπου τουριστικά καταλύματα. Συνεπώς, αυτό που απαιτείται είναι να καταβληθούν προσπάθειες ώστε να γίνει το συμβατικό πιο βιώσιμο (Godfrey 1993). Όμως, υπάρχουν προορισμοί που έχουν μεγάλες προοπτικές για την προώθηση εναλλακτικών προτύπων τουριστικής ανάπτυξης και πρέπει να καταβάλλουν υπέρογκες προσπάθειες για να αποφύγουν τη μαζικοποίηση της τουριστικής βιομηχανίας και τις επακόλουθες αρνητικές συνέπειες.

Παρόλο που πολλές φορές ο τουρισμός κατηγορείται για υπό-ανάπτυξη και ερήμωση ορισμένων περιοχών της περιφέρειας λόγω της μετανάστευσης του

οικονομικά ενεργού πληθυσμού τους στα αστικά κέντρα, ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να μειώσει αισθητά το πρόβλημα της υπό-ανάπτυξης αφού προσελκύει τουρίστες σε αγροτικές και απομονωμένες περιοχές, αποτρέποντας, μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, τη μετανάστευση των ντόπιων κατοίκων, και ιδιαίτερα της νέας γενιάς, στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Τέλος, διαμέσου της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού τα τουριστικά οφέλη και οι ζημιές διανέμονται πιο ισάξια μέσα στην τοπική κοινωνία, επιτρέποντας έτσι ένα μεγαλύτερο μέρος του ντόπιου πληθυσμού να ωφελείται από την αναπτυξιακή διαδικασία.

Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αλεξανδράκη- Κριτωτάκη Ρ. (2000) Τουριστική Οικονομία. Παπαζήση. Αθήνα.

Ανδριώτης Κ. (2009) Αειφορία και Εναλλακτικός Τουρισμός. Σταμούλη. Αθήνα

Αποστολόπουλος Κ. Σδράλη Δ. (2009) Εναλλακτικός και Ήπιος Τουρισμός Υπαίθρου. Ελληνοεκδοτική, Αθήνα.

Βαρβαρέσος, Στ., (2000) «Τουρισμός, Έννοιες, μεγέθη, δομές», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα

Βελισσαρίου Ε., 2002, "Μάνατζμεντ ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, από το πρόγραμμα σπουδών διοίκηση τουρισμού και τουριστικών επιχειρήσεων" (τόμος δ'), ελληνικό ανοικτό πανεπιστήμιο, Πάτρα

Ε.Ο.Τ, (2002), «Ιαματικές Πηγές Τουριστικής Σημασίας – Υδροθεραπευτήρια», ανακτήθηκε στις 18 Ιανουαρίου 2002 από την ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.gnto.gr>

Ζαχαράτος Γ., τσάρτας Π., (2008), τόμος Γ', " Τουριστικός τομέας", Έκδοση για Ε.Α.Π.

Ηγουμενάκης Ν., (2000). «Τουρισμός και Ανάπτυξη», Αθήνα, Interbooks

Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., (2004). «Τουρισμός Βασικές Έννοιες», Αθήνα, Interbooks

Ιακωβίδου Ο.(2006), «Αγροτικός Τουρισμός: Η Ελληνική πραγματικότητα, Εισήγηση στο Αναπτυξιακό Συνέδριο Νομού Δράμας, 3^ο Θεματικό πεδίο: Περιβάλλον-Τουρισμός-Πολιτισμός, Δράμα, 28&29 Ιανουαρίου, <http://www.drama.gr/anaprtychiako>, σελ .3-7

Καλοκάρδου Ρ. (1991) «Χρονομεριστική Μίσθωση» Μελέτη ΕΤΒΑ.

Καψής Δ., Πρινιωνάκη Μ. (2008), «Αγορά Χωρίς Σύνορα», Τόμος 13 , σελ. 179-192

Κεφαλογιάννης Ζ.(2014), «Καταδυτικός Τουρισμός: Κάνοντας «βουτιά» στην ανάπτυξη», Εφημερίδα Πατρύς, εκδ. Α. Μυκονιάτη Α.Ε.

Κουτούλας Δ. (2012) «Έκθεση Συμπερασμάτων: Έρευνα Ικανοποίησης Επισκεπτών Νάξου», Έρευνα υλοποιηθείσα την περίοδο Αυγούστου-Οκτωβρίου 2012 από την Ένωση Ξενοδόχων Νάξου για λογαριασμό του Δήμου Νάξου και Μικρών Κυκλάδων

Λαγός Δ., Τομάρας Π. (2005), «Ο Αγροτουρισμός ως Παράγοντας Τοπικής Ανάπτυξης : Η περίπτωση της Ελλάδας» σελ.6-12

Λύτρας Π.. Η Κοινωνία της Αναψυχής. Ο συγκερασμός τουρισμού και αθλητισμού μπροστά στο 2000. Interbooks. Αθήνα,1991

Μυλωνόπουλος Δημ. (2004β), Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου « Διευρυμένη Ευρώπη και περιφερειακές ανισότητες». Εισήγηση με θέμα « Η πολιτισμική και οικονομική διάσταση της λιμενικής πολιτικής στην περιφερειακή ανάπτυξη», Πρέβεζα,11-12 Ιουνίου

Μυλωνόπουλος Δ., Μοίρα Π. (2005). «Θαλάσσιος τουρισμός», εκδόσεις: Interbooks, Αθήνα

Ντούβας Λ. (2004) «Ψυχαγωγικές δραστηριότητες -αθλητικός τουρισμός – απασχόληση», Αθήνα.

Ντούβας Λ. (2000) Χορηγίες, Τουρισμός και Αθλητισμός, στο συλλογικό έργο Αθλητισμός-Οικονομικά – μάνατζμεντ-μάρκετινγκ, ΑΘΙΝΕΕ,ΑΘΗΝΑ

Ξανθουδάκη Ε, Φέλλα Μ. (2010), «Ελληνικός τουρισμός και Διεθνής οικονομική κρίση», Ηράκλειο

Παππή Ε. (2003) «Σχεδιασμός ανάπτυξης βόρεια ανατολικής Νάξου με τη χρήση g.i.s. – έμφαση στον περιπατητικό τουρισμό», Νάξος

Πατσουράτης Β.Α. (2002), *Η Ανταγωνιστικότητα του Ελληνικού Τουριστικού Τομέα*, οπ.π., σελ. 7, Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών

Πλάκα Κ., Χατζημπίρος Κ. (2006): Έρευνα για την αειφόρο ανάπτυξη στην Νάξο, Δίκτυο Αειφόρων Νήσων Αιγαίου , Δάφνη , Νάξος , Ε.Μ.Π., Αθήνα

Σχέδιο Δράσης για την Ποιοτική Αναβάθμιση του Ελληνικού Τουρισμού (1995), Αθήνα: ΣΕΤΕ, σελ. 7

Σπιλάνης Γ. (2000) «Τουρισμός και περιφερειακή ανάπτυξη. Η περίπτωση των νησιών του Αιγαίου», σε Τσάρτας Π. (επιμ.), Τουριστική ανάπτυξη. πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις, εκδ. Εξάντας, Αθήνα 2000.

Τσάρτας Π.(1996) «Αειφορική ανάπτυξη και τουρισμός», στο Λάσκαρης Κ. (επιμ.), Sustainable Development: Θεωρητικές προσεγγίσεις μιας κρίσιμης έννοιας, εκδ. Παπασωτηρίου, Αθήνα 1996

Τσεκούρας Γ. (1991) Μεταβολή του προτύπου του Μαζικού Τουρισμού, ΕΤΒΑ, Αθήνα 1991

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Bachleitner R, and Zins A (1999). «Cultural Tourism in Rural Communities: The Residents' Perspective», Journal of Business Research, Pages 199–209

Balcar M, and Pearce D. (1996). «Heritage tourism on the west coast of New Zealand», Tourism Management, pp.203-212

Besculides A., Lee M. E., and P. J. McCormick (2002). «Residents' perceptions of the cultural benefits of tourism», Annals of Tourism Research, No. 2, pp.303–319

Fennell D.,(2001), « Οικοτουρισμός», Εκδόσεις Έλλην 2001

Hughes H., and Allen D. (2005) «Cultural tourism in Central and Eastern Europe: the views of 'induced image formation agents», Tourism Management, Vol. 26, No. 2, p.p.173–183.

Huibin X., Marzuki A. and A. A. Razak (2012). «Protective Development of cultural heritage tourism: The case of Lijiang, China», theoretical and empirical researches in urban management, Vol. 7, No. 1, p.p.39-54.

Ioan-Frank V., and Istoc E.-M. (2007). “Cultural Tourism and Sustainable Development”, Romanian Journal of Economic Forecasting, Vol. 4, No. 1, p.p.89-96.

Keitumetse S. (2009). “The eco-tourism of cultural heritage management (ECT-CHM): linking heritage and 'environment' in the Okavango Delta Regions of Botswana”, International Journal of Heritage Studies, Vol. 15, No. 2, pp.223-244.

Mathieson, A – Wall, G.: Tourism, Economic, Physical and Social Impact, 1982 London.p. 52

Richards G. (1996). “Production and consumption of European cultural tourism»,
Annals of Tourism Research, pp.261-283

Wang S., Fu Y. Y., Cecil A. K., and S. Hji- Avgoustis (2008), “Impacts of cultural
tourism upon quality of life: the resident’s perspective”, 2008 International CHRIE
Conference – Atlanta, Georgia, U.S.A

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ

www.oee.gr

www.visitgreece.gr

www.sete.gr

www.yppo.gr

www.koinonikostourismos.gr

www.statistics.gr

www.aegeanislands.gr

www.gnto.gov.gr

www.chios.gr

www.Naxos-tours.gr

www.studiopetra.gr

www.palatiana.gr

www.egaio.gr